گووتار و فیکری رۆشنبیر و کاریگەری بەسەر کۆمەڵ -2-... د. شەونم یەحیا /

(2-2)........

ئاستەنگەیەکانی بەردەم رۆشنبیر ....

رۆشنبیران لە کۆمەڵگە رووبەرووی دوو جۆرە بەربەست دەبنەوە ، لەوانە بەربەستێکی ئۆبژێکتیڤ "بابەتی" و ئەوەی دیکەیان سوبژێکتیڤ" خودی" ، بەربەستی ئۆبژێکتیڤ لەوانە هۆکارە سیاسیەکانیان لای رۆشنبیران بۆ دیاردەی بە حیزبیبوونی رۆشنبیرانی هەرێمی کوردستان و دابەشبوونیان بەسەر ئایدیۆلۆژییای جیاجیاکان دەگەرێتەوە ، چونکە لە رۆژهەڵاتی ناوەراست بە گشتی و هەرێمی کوردستان بە تایبەتی رۆشنبیران خۆیان بوونەتە یارمەتیدەر بۆ بڵاوکردنەوەی ئایدیۆلۆژییای حزبی ، ئەم دیاردەیە لە هەرێمی کوردستان وای کردووە کە نوخبەی رۆشنبیران نەتوانن نوخبەی سیاسی بەلای تێڕوانین و بۆچوون و ئاراستە و هەڵوێستەکانیان رابکێشن .

ئەمەش بۆتە هۆکاری ئەوەی کە رۆشنبیران لە کۆمەڵگە داببڕێت و بوونەتە هۆی ئەوەی نەوەیەك دروست بۆ هەست بە نائومیدی بکات لە بەرامبەر رۆڵیان لە هەنگاونیان بەرەو ریفۆرمی سیاسی و کۆمەڵایەتی لە کۆمەڵگەدا ، بەشێك لەو رۆشنبیرانەی کە سامپڵی توێژینەوەکەمان بوون پێیان وایە " حزبە سیاسیەکان بە هەموو ئایدیۆلۆژییایەکی چەپ و راست و ئیسلامی رۆشنبیریان بەکارهێناوە بۆ بە هێزکردنی پارت و رێکخراوەکانیان و پاوانکردنی سیاسی لە کۆمەڵگە" .

پێمان وایە ئەوانە لەبازنەی رۆشنبیر نین بەڵکو زیاتر ئەکتەری رۆشنبیرین ، چونکە رۆشنبیری هەقیقی هەرگیز ناکەوێتە ژێر هەژموونی دەسەڵات تا دەسەڵات وەك پروپاگەندەکارێك بۆ مەبەستەکانی خۆی بەکاریان بهێنێ.

کارکردنی رۆشنبیران لە نێو دامەزراوەکانی کۆمەل بەگشتی و دەزگا حزبیەکان بە تایبەتی دوو ئەرکی جیاوازیان هەیە ، یەکێکیان ئەرکی کۆ ئەوەی دیکەیان ئەرکی رۆشنبیرە ، چونکە حزب بە کۆ ئیش دەکات

نەك بە تاك ، حزب یەك دوو كەس نیە بەڵكو زیاترە ، حزب دەبێتە وسیلەیەك بۆ ئەوەی بەرنامەی سیاسی كاریگەری هەبێت لەسەر ”كۆدا ” لە دۆخی كۆشدا رۆژە لە جیاتی بەكارهێنانی معریفەیە ، جیاوازی ئاستی معریفی لە ناو كۆدا.
هەروەها ئەركی رۆشنبیر دەنگی نوخبەیە لە ناو كۆدا ، رۆشنبیران لە دۆخی كۆدا باڵابوونی خۆیان لە رووی ئەكادیمیەوە لە دەست دەدەن لە حاڵەتی وادا ووتاری رۆشنبیران لە ناو كۆدا دادەبەزێت ، كاتێك رۆشنبیر رەخنە لە پارتە سیاسیەكەی دەگرێت ، لەلایەن كۆوە گومان دەخەرێتە سەر لایەنی دڵسۆزیەوەی ، ململانی كردنی لەلایەن كۆوە.

یەكێك تر لە هۆكارەكان عەقڵی ڕەخنەیی لە مێژووی رۆشنبیری كوردیدا كەلە ئاستێكی نزمدایە چونكە عەقڵی ستایشكەركردن لە عەقڵی ڕەخنەی بابەتی ڕەواجی زیاتری هەبوو . هەروەها بەلای رۆشنبیران “رۆشنبیری كورد نەبێتە نوخبەیەكی خاوەن شوناسی رۆشنبیری سەربەخۆ و خاوەن دەنگ و جیهانبینی لە دەرەوەی سیاسەت و ئایدیۆلۆژی و سیستەمی حزبەكانیش لە هەرێمی كوردستان وایان لە رۆشنبیر كردووە ، چ ئەوانەی سەر بە حزبەكانن چ ئەوانەی پاشكۆی حزبەكانن هەندێ جار نەك دەبنە پاشكۆی حزبەكان بەڵكو دەبنە پاشكۆی كەسە دیارەكانی ناو حزبە سیاسیەكان”
لە بارێكی وەهادا ناتوانرێت چاوەڕوانی ئەوە لە رۆشنبیرانی كورد بكرێت كە رۆڵی كاریگەری ئەو تۆی هەبێت ، جگە لەوە لەشەڕی ناوخۆدا رۆشنبیرانی ناو حزبەكان دووبارە بوون بە بەشێك لە دۆخی سیاسی و دابەشبوونیان بەسەر حزبەكان ، بەشێكی زۆر لە رۆشنبیران نەیانتوانی بەڵانسی پابەندی سیاسیان و پابەندی مۆرالی كۆمەڵایەتی بەرامبەر بە كۆمەڵ بپارێزن ، ئەمەش دەرچوونە لە بازنەی رۆشنبیر ، چونكە لەو دۆخەدا سەنگی رۆشنبیری كوردی كەم كردەوە ، رۆشنبیرانی ناو حزبەكانیش وەكو ئامرازێك لەشەڕ بەكار دەهێنران .

بەربەستێكی دیكەی سیاسی نەبوونی دەسەڵاتێكی دامەزراوەی ودابەشبوونی دەسەڵاتەكان لەسەر بنەمای حزبی و میزاجی تایبەتی و بنەماڵەی وعەشیرەتگەری ، دەسەڵات و حكومڕانی لە هەرێمی كوردستان دەسەڵاتێكی خێزانی گەرەویە لەناویدا چەندان لق و پۆپی دیكەی خێزانی لێ دەبێتەوە ، جا ئەم كلتورە دابەشی سەر یەكە یەكەی دامەزراوەكانی كۆمەڵ بووە كە هیچ بوارێكیان بۆ “كالیفیكاسیۆن ” واتا لێهاتووی و شارەزایی و داهێنان نەهێشتێتەوە . ئەمەش یەكێك لەبەربەستەكانی بەردەم رۆشنبیر ، گرنگە رۆشنبیر رۆڵی لە تیكشاندنی ئەم دۆخانەدا هەبێت.

سەبارەت بە بەربەستە کۆمەڵایەتیەکان ڕۆشنبیران پێان وایە “لە کۆمەڵگەیەکی تقلیدیدا ڕۆشنبیران ناتوانن ببنە نوێنەری خەڵك و دەنگی ئەوان بگەیەننە حکومەت ، بەڵام لە کۆمەڵگەیەکی مەدەنیدا ڕۆشنبیران دەتوانن ببنە نوێنەری خەڵك و بۆشایی نێوان خەڵك و حکومەت لەیەك نزیك بکەنەوە ، کۆمەڵگەی کوردیش چونکە هێشتا لە قۆناغی ڕاگواستنە بەرەو مەدەنیەت ، دواکەوتوویی کۆمەڵگەی کوردی و زاڵبوونی بونیادی خێڵەکی و عەشائیری بەسەر کۆمەڵگە لە رووی پراکتیزەکردنی ترادیسیۆن و ئاین و عورف ئەوەندە بە هێزە هەندێ جار ڕۆشنبیرانیش ناتوانن پابەندی نەبن ، چونکە نەریتە کۆمەڵایەتیەکان ئەوەندە بە هێزە زۆر بە دەگمەن ڕۆشنبیر دەتوانێ خۆی لێ رزگار بکات ، چەندین بەها و عورفی کۆمەڵایەتی هەیە ڕۆشنبیرانیش دەستە و ستان دەبن و ناتوانن لەو بەهایانە تێبپەڕێنن و لە ناویان بەرن و گۆڕان دروست بکەن لەگەڵ ئەوەی کە کۆمەڵێك لە ڕۆشنبیران بەردەوام قسە لەسەر شتە حەرامەکان و هێڵە سورەکان دەکەن ، بەڵام لەبەرامبەردا روو بەرووی ویژدانی جمعی کۆمەلگە دەبیتەوە .”
کۆمەڵگەی کوردی کۆمەڵگەیەکی خێڵەکیە و داوکەوتووە هەمیشە دەنگی ئاغاو و بەگ و شێخ بەهێزتر بووە لە دەنگی ڕۆشنبیران .

خاڵێکی تر بوونی ئیزدواجیەت لە کەسایەتی ڕۆشنبیر بەوەی هەندێ لە ڕۆشنبیران لە دەرەوە باس لە ئازادی و یەکسانی ئافرەت دەکات و باس لە شکاندنی نەریتە دواکەوتووەکانی کۆمەڵگە و گۆڕانیان دەکات کەچی بە پێچەوانەوە لە نێو خودی خێزانەکەی پەیڕەوی ناکات واتا لێرەدا ڕۆشنبیران لە کۆمەڵگە دا ناتوانن لە نەریت و پرنسیپە گشتیەکانی نەریتی کۆمەڵایەتی لابدات بۆیەش چاوەڕوانی گۆڕانیان لێ ناکرێت .

هۆکارە ئابووریەکان بەشێکی زۆر لەو ڕۆشنبیرانەی کە وەکو سامپڵ وەرمانگرتبوون لاوازی ڕۆشنبیریان بۆ بارودۆخی ئابووری و خراپی باری ئابووری ڕۆشنبیران گەراندەوە و سەرقاڵبوونی ڕۆشنبیران بە دابینکردنی پێداویستیەکانی ژیانی ڕۆژانەیان وەکو هاوڵاتیەك و ناسەقامگیری بارودۆخی ئابووری ڕۆشنبیران کاریگەریەکی نیگەتیقی لەسەر بەرهەمی ڕۆشنبیران کردووە و ناسەقامگیری باری گوزەرانی ڕۆشنبیران لە هەرێمی کوردستان یەکێکە لەو فاکتەرانەی کە وای کردووە ڕۆشنبیران کۆچ بکە نبۆ دەرەوەی وڵات (لەگەڵ بوونی هۆکاری تری سیاسی) و دوورکەوتنەوەیان لەکۆمەڵگە لە پێناو فەراهەمکردنی گوزەرانێکی باشتر بۆ خێزانەکانیان .

هۆکارێکی تر لە رووی ئابووریە ئەویش بۆ بەرهەمی ڕۆشنبیرانیان

گەراندەوە لە هەرێمی کوردستان ، چونکە تا ئیستا بەرهەمی ڕۆشنبیران نەبۆتە سەرچاوەیەکی ئابووری بۆ ڕۆشنبیران بۆ ئەوەی بتوانن تەنیا لە ڕێگای کاری فیکری و بەرهەمەکانیان ژیان و گوزەرانیان دابین بکەن .

زۆر زحمەتە رووناکبیرێك لە هەرێمی کوردستان تەنیا بتوانێت لەسەر بەرهەمی خۆی بژیت ،چونکە یەکێك لەو پێوەرانەی کە دەکرێت بۆ ڕۆشنبیر ئەویە کە بەرهەمەکانی تاچەند دەفرۆشریت ، بۆ نموونە (ئۆرهان پامۆك) بەرهەمەکانی بە ئینگلیزی چاپ دەکرێت ویەك ملیۆن دانەیە و لەسەد وڵات لێ دەفرۆشریت و بۆ چەندین زمان وەردەگیرێت، بەڵام لە هەرێمی کوردستاندا باشترین ڕۆمانوس ئەگەر کتێبەکەی بشفرۆشرێت هەر (2-3) هەزاری لێ دەفرۆشرێت لە کۆی (5) ملیۆن کەس بۆیە ئەمەش هۆکارێکە لەوەی کە ڕۆشنبیران نەتوانن ڕۆڵی خۆیان ببینن ، چونکە ئەگەر بەرهەمەکانیان لەلایەن کۆمەڵگەوە پێشوازی لێ کرا ئەوا بیگومان هەم لە رووی دارییەوە بۆ ڕۆشنبیران سەرچاوەیەکی دارایی دەبێت هەم لە رووی فکرییەوە کاریگەری دەبێت بەسەر کۆمەڵگەوە ، هەروەها دەسەڵاتی بەرێوەبردن وەکو پێویست ژیانی ڕۆشنبیرانی دابین نەکردووە .

بەربەستەی “سوبژێکتیڤ” یان خودیەکانی بەردەم ڕۆشنبیران بریتین لە ” قەیرانی هەڵوێست وەرگرتن و لایەنگیری بوونی ڕۆشنبیران ئەمەش بۆ دوالیتی سروشتی ڕۆشنبیر دەگەڕێتەوە کە ناتوانێت بۆ لایەنی خۆی بپارێزێت ، خالێکی دیکە لاوازی “سیبلاژ ” واتا قەیرانی پێکاندنی ئامانجە سەرەکیەکان ، بەو مانایە ڕۆشنبیر زۆر جار لە بەرپرسیاریەتی خۆی لە دۆخێکی دیاریکراودا دوور دەکەوێتەوە خەریکی بابەتیکی دیکە دەبێت ، بۆ نموونە لە کاتی رووبەرووبوونەوەی شەڕ لە جیاتی چاوخستنە سەر چەقی دۆخی شەڕ ، ئەو دێت قسە لەسەر بابەتیکی دیکە دەکات کە زەروور نیە لەو دۆخانەدا باسبکرێت واتا دوورکەوتنەوە لە دۆخی ئێستا.

جگە لەمە دوورە پەرێزی یان پەناگیری ڕۆشنبیران یەکێك لە ئیشکالیەتەکانی ڕۆشنبیر ، هەروەها تابۆی فیکری ڕۆشنبیر ، علی حەرەب لە کتێبی رەخنەی ڕۆشنبیران یان وەهمی نوخبە “ل163″ دەڵی ” گرفتەکانی بەردەم ڕۆشنبیر پەیوەندی نە بە دەسەڵاتی سیاسی یان ئاینیەوە هەیە ، بەڵکو پەیوەندی بە بیرکردنەوەی ڕۆشنبیرەوە هەیە ، ئەویش بەهۆی ئەزموونی رووناکبیران و فەیلەسوفان پێشووتر هەر لە ئەفلاتۆنەوە تاوەکو حافیزی شیرازی، لە دیکارتەوە تاوکو میشێل فۆکو . گرفتی گەورە لای ئەفلاتۆن و فەیلەسوفانی یۆنان بوونی ئەو شتانەیان لێکدادیەوە کە بونیان هەیە ، لای فارابی بەهەمهێنانی

يەك و هەموو و كەم و زۆر لە دنيادا ، سەبارەت بە شيرازى تێگەيشتن لە دۆزينەوەى پەيوەندنى نێوان مافى باڵا “رياليزم ” و خولقاندنى خەياڵ ، لاى ديكارت دۆزينەوەى رێگايەكى دروستە بۆ گەيشتنى عەقڵ بە مەعريفەيەكى ئەرگيومێنتى ، لاى كانت دۆزينەوەى كۆنسيپتى معريفەى ئەزموونگەرايى . هەرجى ئەو ململانێ و پێكدانانەى كە لە نێوان ئەهلى فيكرو دەسەڵات و رژێمەكانن ئەوانە بەربەستى دەرەكين لە روانگەى بيرمەندانەوە لەوانە ئازادى ڕادەربڕين لە سوقراتەوە تا سيپينۆزا ، يان لە ئين رشد تا نەسير حامد ئەبو زيد ، لەگەڵ ئەوشدا ئەم ئيشكاليەتە گرفتێكى شۆرشگێرييە و پەيوەندنى بە ئازايەتى فيكريەوە هەيە.

لە ئەنجامدا دەگەينە ئەوەى رۆڵ نەبينينى رۆشنبيران لە كۆمەڵگە وەكو پێويست بۆ چەندين هۆكارى بابەتى “ئۆبژێكتيڤ ” و خودى ” سوبژێكتيڤ” دەگەرێتەوە ، رۆشنبيرى كورد لە برى ئەوەى رۆشنبيرێكى ئۆرگانى يان رۆشنبيرێكى خاوەن ديد و رەهەندى جۆراوجۆر بێت رۆشنبيرێكى تاك ديد و تاك رەهەندە بينين بووە ، زياتر رۆشنبيرى حيزبى يان ئايديۆلۆجى بووە ، دابەشبووە بەسەر راست و چەپ و جگە لە ململانێ لە نێوان ئەو دوو ئاراستەيە هيچى ترى نەبينيوە ، ئەمەش وايكردووە هەميشە وەكو پاشكۆى ئەو دوو ئاراستە ئايديۆلۆجيە دەربكەوێت و نوسين و بەرهەم و هەڵويستەكانى لە نێوان ئەو دوو ئاراستەيەدا دابەش ببێت .

لە هەرێمى كوردستاندا رۆشنبيران وەكو پێويست نەيانتوانيوە ببنە نوێنەرى چين و توێژەكانى ناو كۆمەڵ و رۆڵ ببينن ، بە هۆى ئەو هۆكارانەى سەرەوە و نە دەسەڵاتيش توانيويەتى بەپێ پێويست سود لە بيروبۆچوون و بەرهەمى فيكرى رۆشنبيران وەربگرێ ، بۆيە لە هەرێمى كوردستاندا پێويستە لەسەر ئەو ميكانيزمانە كار بكرێت تا رۆشنبيران بتوانن پەيام و پرۆژەى خۆيان لەگەڵ دەسەڵات تاوتۆ بكەن و دەسەڵاتيش هەموو هەولێك بۆ رۆشنبيران بڕەخسێنێ تا بتوانن نوێنەرايەتى خەڵك بكەن ، ديارە ئەركى دەسەڵات رێكخستنى كۆمەڵگە يە و ئەركى رۆشنبيرانيش بەشداريكردنە لە دروستكردنى بارودۆخێكى نوێ، ژيان و گوزەرانێكى باشتر لە رووى كۆمەڵايەتى و سياسى و ئابوورييەوە بۆ هاوڵاتيان بەگشتى ، لێرەدا هيچيان بێ ئەوەى تر ناتوانێت كۆمەڵگەيەكى زيندوو بەرهەمبهێنن و مەدەنيەت بونياد بنێن كە جێگەى بڕوابوونى هەموو هاوڵاتيان بێت ، بۆيەش رۆشنبيران نەيانتوانيوە وەكو پێويست لە هەرێمى كوردستان رۆڵ ببينن ، چونكە پەيوەندى نێوان رۆشنبيران و دەسەڵات لە قەيراندايە و پێويستى بە

ڕێکخستنەوە هەیە ئەویش بە هاوکاریکردنی یەکتر ، چونکە هەم ڕۆشنبیر و هەم دەسەڵاتیش ئەو دوو فاکتەرە گرنگەن کە پێویستە لە پێشەوەی کۆمەڵگەو نەریتەکانی بن نەك ئەوانیش ببنە کوێلەی سیستەمی خێڵەکی و عەشائیری ، بە ڕێکخستنەوەی پەیوەندییەکانی نێوان ئەو دوو لایەنە هەم دەسەڵات و هەم ڕۆشنبیران دەتوانن ببنە کاراکتەری بەهێز بۆ گۆڕانکارییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان .

دکتۆرا لە فەلسەفەی کۆمەڵناسی زانکۆی = سۆربۆن پاریسی 1

گرنگیی بڕیاری دەستەجەمعی بۆ گۆڕان … شێرکۆ کرمانج

لەدوای مردنی نەوشیروان مستەفا گرنگترین پرسیار کە ڕووبەڕووی گۆڕانو گۆڕانخوازان بووبێتەوە ئەوەیە داخۆ سەرانی گۆڕان بەبێ نەوشیروان دەتوانن ڕابەرایەتی ڕێکخراوەکەو بزوتنەوە جەماوەرییەکەی کوردستان بکەن کە خەونو ئامانجی سەرەکیان گۆڕانکارییو چاکسازییە لە سیستەمی حوکمڕانی لە هەرێم. وەڵامی ئەم پرسیارە هێندە سوکو ئاسان نییە، لەبەر کۆمەڵێک هۆکار، لەوانە:
یەکەم، سەرکردەیەکی دیکە نییە لەناو گۆڕان کە وەک نەوشیروان مستەفا توانای گردکردنەوەی دەنگو ڕەنگە جیاوازەکانی ناو گۆڕانو بزوتنەوە جەماوەرییەکەی هەبێت. ئەمە بەو مانایە نییە کە ئەو سەرکردە دروستنابێت بەڵکو بەو مانایەیە کە ئێستا بوونی نییە یان هێشتان دەرنەکەوتوە.
دووەم، گۆڕان ڕێکخراوەکی نائایدیۆلۆجییە، ئەمەش مانای ئەوەیە کە خەڵکانی سەر بە بیرو بۆچوونی جیاجیا لە دەوری ئەو ڕێکخراوە کۆبوونەتەوە کە لە غیابی نەوشیروان لەوانەیە زەحمەتبێت دانویان پێکەوە بکوڵێت.

سەرەڕای ئەم دوو تەحەدایە بەڵام گردکردنەوەی گۆڕانخوازەکان لە دەوری یەک ئەستەم نییە چونکە گۆڕانخوازەکانی ناو گۆڕان دەتوانن لەسەر کۆمەڵێک بەهاو پەیامو دیدو جیهانبینینی نەوشیروان وەک سەرکردەو، گۆڕان وەک ڕێکخراو، کۆببنەوە، لەوانە: عەدالەتی

کۆمەڵایەتی، ئازادی، یەکسانیو هەلی هاوتا، شەفافییەت، چاکسازی، پێکەوژیان، قەبوڵکردنی ئەوی دی، سیستەمی پەرلەمانی، مەریتۆکراسی (کەسی شیاو بۆ شوێنی شیاو). ئەمانە بەهاگەلێکن کە دەکرێت زۆربەی گۆڕانخوازەکان لە دەوری کۆوەبن، بەکۆنەو نوێکان، بەچەپو ڕاستەکان، بەلیبرالو موحافیزکارەکان، بەدینو بێدینەکان.
لەناو گۆڕاندا، جیاوازی فکریو جیاوازی لەشێوازی کارکردن، هەم لەنێوان نەوە کۆنەکەی گۆڕانو نەوە نوێکەی گۆڕان هەیە، هاوکات لەنێوان چەپڕەوو ڕاستڕەوەکانی ناو گۆڕانیش جیاوازی بیرکردنەوە هەیە، بەهەمانشێوە لەنێوان توندڕەوو و میانڕەوەکانیش جیاوازی لەشێوازی کارکردن هەیە. ئەمانە کۆمەڵێک جیاوازیین کە بوونیان لەنێو ڕێکخراوێکی نائایدیۆلۆجی ئاساییە بەڵام ئیدارەدانی ئەو جیاوازییانە کارێکی ئاسان نییە. چۆن ئەو جیاوازییانە ئیدارەدەدرێنو کە ئیدارەیان دەدا ئاراستەکانی گۆڕان لە دواڕۆژ دیاریدەکات.

گۆڕان دوای نەوشیروان دەکرێت شکست بێنێت لە کۆوەبوون لە دەوری بیرو دیدو پەیامو بەهاکانی نەوشیروان چونکە کەسانێکی زۆر هەن لەناو گۆڕان کە لە بەهاو پەیامەکانی نەوشیروان نەگەیشتون. هاوکات گۆڕان دەکرێت شکست بێنێت لە ئیدارەدانی ڕەوتە جیاجیاکانی ناو ڕێکخراوەکە، تەنانەت دەرەوەی ڕێکخراوەکەش چونکە گۆڕان تەنیا دەنگی ئەندامەکانی ڕێکخراوەکە نییە، خەڵکێکی زۆر ڕێکخراویش نەکراوە بەڵام خۆی بە گۆڕانخواز دادەنێت یان دەنگدەری گۆڕانە. شێوازی مامەڵەکردن لەگەڵ ئەم دوو بابەتە ئاراستەکانی گۆڕان دەستنیشادەکات.
بۆ تێگەیشتن لە پەیامو بەهاکانی نەوشیروان واچاکە گۆڕان کار لەسەر نیشاندانو بەرزڕاگرتنی بەهاو پەیامەکانی نەوشیروان بکات. هاوکات گۆڕانخوازەکان، لەسەر هەر نەوەیەک هەژماربکرێن یان سەر بە هەر ڕەوتێکی ناو گۆڕان بن دەبێت میکانیزمی لێکتێگەیشتنو بڕیاردان لەناو ڕێکخراوەکە دیاریبکەن.
میکانیزمی بڕیاردانی دەستەجەمعی، بەمەرجێک جەمعەکە نوێنەرایەتی ڕەوتە جیاجیاکانی ناو بزوتنەوەکە بکات، زۆر گرنگە. گرنگی ئەم خاڵە لە غیابی سەرکردەیەکی دیار کە ئێستا بە ڕێکخراوەکە دیارە هەندەی دیکە بایەخدارە. دوای دەرکەوتنی ڕابەرێک بڕیاری دەستەجەمعی هەر گرنگە بەڵام ڕابەرەکە ئەوکات دەتوانێت بەڕاوێژ لەگەڵ ئەو گروپە سەرکردەیە بڕیاربدات.

تا ئەو ڕادەیەی من ئاگاداربم ناوەندێک هەیە لە هەیکەلەی گۆڕان

کە لە پەیڕەو و پڕۆگرامی گۆڕان ئاماژەیپێکراوە ئەویش "خانەی ڕاپەڕاندن"ـە کە وابزانم دەبوو لە حەوت کەس پێکبێت، کە تا ئێستا پێکنەهاتوە.
ئەمڕۆ پێکهێنانی خانەی ڕاپەڕاندن کە لە حەوت ئەندام زیاتر نەبێت نەک هەر زۆر گرنگە بەڵکو زەرورەتێکی حەتمییە بۆ بزوتنەوەی گۆڕان بۆئەوەی توانای بڕیاردانی خێراو بەدەنگەوە هاتنی خێرای گۆڕانکارییەکانی هەبێت.
ئەندامانی خانەی ڕاپەڕاندن واچاکە نوێنەرایەتی ڕەوتە جیاجیاکانی ناو گۆڕان بکات بۆئەوەی هەموویان هەست بکەن کە بەشدارن لە پڕۆسەی بڕیاردان‌و ئاراستەکردنی گۆڕان. لەوەش گرنگتر ئەوەیە کە کەسانی خانەی ڕاپەڕین مرۆگەلێک جەماوەریان تێدا بێت. مرۆگەلێک کە توانای کارکردنیان هەبێت لەگەڵ خەڵکو لەنێو خەڵک. هاوکات کارابن لە هەڵسوڕاندن‌و وەگەڕخستنی جەماوەر.

ئەبوشوارب و نادر ئاوەنە و واحیدی عەلینەژاد ... بەکر ئەحمەد

برادەرێکم لە ناوەڕاستی نەوەدەکاندا نیازی گەرانەوەی کوردستانی لەسەردا بوو. چوار سالێک دەبوو گەیشتبووە دەرەوەی وڵات و خوازیاری سەردانەوەی کەس وکاری بوو. ئەم ئارەزووە بەهێزە بە شادبوونەوە بە ئاشنا و ناسیاو، هەمیشە تێکەلێک لە ئارەزووی نەگەڕانەوەیشی تێدا دروستدەکرد. ئاخر دەبوایە بەسەر و سمێلێکی پاک تاشراوەوە بگەڕێتەوە. یان دەبوایە چاوەڕێ بکات تا سەرورێش درێژدەبێتەوە و دەبێتەوە بە کاک فڵان کەسەکەی جاران. ئەو هەر تەنها یەک کاک فلان بوو، بەڵام بە سمێڵەوە کەسێک و بێ سمێڵ کەسێکی دیکە. ئەوەی کە ئینسانێک دەکرێ دوو کەسایەتی بە دروست بکرێت و سەرنجی جیاوازی لێبدرێت، جێگاوڕێگای سمێڵ لە کەش و هەوا کولتوورییەکانی ژیانی ئەم برادەرەدا.
لە ئەوروپا، ئەوەی باشترین و پیاوترین پیاو بێت، سمێڵی نییە. لە کوردستانیش ئەوەی سمێڵی نەبێ، پیاو نییە. نەک بە پێوەرەکانی

هەموو زەمەنەکان، بەلکو تا رۆژگاررێکی درێژ، سمێڵ و بیسمێڵی سنوورەکانی پیاوبوون و پیاونەبوونییان تۆخدەکردەوە. ئەگەرچی دەرویشەکانی کوردستان قژدرێژ بوون و کەسێک گوومانی لە پیاونەبوونی ئەوان نەدەکرد و نەشکراوە، بەلام هەمان قژهیشتنەوە بۆ پیاوی دی، لوولەی جنێوەکانی دیسکو و خەنافس و لاجانگشۆری تێدەکرا.

بیرم دێ یەکەم جار کە سمێڵم تاشی، هەستمدەکرد کارێکی هەتا بڵێی قورس ئەنجامدەدەم. تا هەفتەیەکیش بەر سمێڵم هێندە نەرم دەهاتە بەر زمان کە حەزمدەکرد هەمیشە گازی لێبگرم. لە مۆسکۆ بوو سمێڵم تاشی. ئەگەر لە کوردوستان بوومایە، دەبوایە وەک کوڕی کابرای خاوەنماڵەکەی گاورانمان بە شەوان و بەیانیانی زوو بێمەدەر کە کەس بە کووچە و کۆڵانەوە نەبوو.
ئەم درێژدادڕییەی من لەسەر سمێل و سمێڵداری و نەداری ئەو، جێگایەکی تایبەتی داگیردەکات لە پرۆسەی سەرنجدان لەو مۆدێلی نێرینەییەی یان پیاوێتییەی کە لە کۆمەلگای کوردستاندا بوونی هەیە. پرسیارێک کە تا ئێستا لەسەرڕاوەستانێکی قووڵی بۆ نەکراوە. بۆ ئەم مەبەستە، لێکۆڵینەوەکانی سۆسیۆلۆگی ئوسترا□□ی Raywen Conell و شیکردنەوەکانی ئەو لەسەر چەمکی جۆرەکانی نێرینەیی یان پیاوێتی، ناکرێ سەرەتای دەستپێکی باسەکە نەبێت.

ئەم جۆرە لە لێکۆڵینەوە، بە لێکۆڵینەوەکان لە پیاو ناسراوە و لە ناو زانستەکانی فێمێنیزمدا جێگای تایبەتی هەیە لە پرسیارەکانی یەکسانیدا. ئاخر قسەیەک هەیە دەلێ: فێمێنیزم هێندە لە ژن ورددەبێتەوە تا وای لێدێ پیاو نەبێنێت. لێکۆڵینەوەکان لە پیاو، کۆششێکە بۆ فراوانکردنەوەی تێگەیشتن لە پرسیارەکانی یەکسانی.
ئەم پەتای نەبینینی پیاوە هەر بزووتنەوە یەکسانیخوازەکانی ئەورووپای نەگرتبووەوە، بەلکو لە کوردستانی عێراقدا کە ژنکوژی لە نەوەدەکانەوە بە جینۆسای دێکی رەگەزیی نزیکدەبێتەوە، نێرینەیی ئینسانی کورد ناخرێتە ناو هاوکیشەکانی یەکسانییەوە و هیچ خوێند□ن□وەیەک بۆ تایبەتمەندییەکانی ئەم نێرە ژنکوژە ناکرێ و وەلامی ئەو پرسیارە نادرێتەوە کە نێرینەیی لە کۆمەلگای کوردستان چۆن دروستکرواوە و چۆنیش بەرهەمدەهێنرێتەوە. بۆیەش لەم دۆزەخەدا کە پیاو بۆ ژنانی دروستکردووە، پیاو لە ئەدەبیات و لێکۆڵینەوەی یەکسانیخوازیدا، بە تەواوەتی ونە.
بێگوومان پرسیاری من لەسەر تاوانبارکردنی پیاو نییە وەک کەسێک و دانانی نێرینەیی پیاوی کورد نییە لە قەفەسی تاوانباریدا، بەڵکو ئەم جۆرە لە نێرینەیی، زادەی ڕژێمێکی جەندەری کۆمەلگای کوردییە

کە لە ناو دامەزراوە و سترەکچەرە بەناو یەکسانەکانیشدا توانای دووبارە بەرهەمهێنانەوەی ئەم ماشێنە ژنکوژەی هەیە. بەڵکوو کەششەکە بە بینینی ئەو کائینەی کە بەشەکی گرنگی پرسیارەکانی کەمەڵگای لەسەر شانەو ناکرێ بخرێتە دەرەوەی بازنەکانی ئەم هاوکەشەیە.

جۆرەکانی نەرینەیی یان پیاوەتی لای کۆنێل

کۆنێل قسە لەسەر ماسکۆلەنیتی و فەمینیتی دەکات کە وەرگێڕانی بە زمانی کوردی کارێکی ئاسان نییە. لە قامووسی عەرەبیدا ماسکۆلەنیتی بە الذکورە وەرگێردراوە. لە فارسیدا بە نرینگی. لە سویدیدا، هەم نەرینەیی و هەم پیاوەتی بەکارهێنراوە.
بەیە منیش لەم سەرەگەژییەی وەرگێڕان و هەژاری زمانە زانستییەکان لە زمانی کوردیدا، یان لە بە توانایی خۆم بە خۆماندووکردنێکی زیاتر بە ئەوەی بابەتێکی سەرکەوتووانەتر پێشکەش بکەم، ناچارم دەست بە داوێنی نەرینەیی و پیاوەتییەوە بگرم بە وەرگێڕانی چەمکی ماسکۆلەنیتی.
بە کۆنێل کە تێڕوانینێکی کۆنسترەکتیڤیستی هەیە لە لێکۆڵینەوەکانیدا، "نەرینەیی و مێینەیی لە پەیوەندییەکی پێکەوەییدا و لە ناو سترەکچەری رژێمی جێندری کۆمەڵگادا مانا پەیدا دەکەن". واتا ناکرێ بە جیا سەرنج لە هیچ کامەکیان بدەیت و ئەوان لە بەرانبەر یەکدا و لە پەیوەندییەکی پێکەوەییدا دەخوێنرێنەوە. هاوکات کۆنێل پێیوایە کە رژێمی جێندەری خۆرئاوا، لەسەر پەیوەندییەکی دەسەلات ڕاگیراوە کە سەردەستەیی پیاو و ژێردەستەیی ژن بناغەکەیەتی. واتا سەردەستەیی و ژێردەستەیی ئەو نایەکسانییەی دەسەلاتە لە نەوان ڕەگەزەکاندا. کۆنێل پێیوایە کە رژیمی جێندەر هاوئاهەنگی دەکات لەگەڵ سترکچەرەکانی دیکەی وەک چین و ئەتنیەت و سەکسوالیەتیدا. بە نموونە ژنبوونی کارەکەرێکی ئەسیوپی هەژار، کە پێستی ڕەش لە ناو رژێمی جێندەری کوردەواریدا، هەندەی دی ژێردەستەیی ئەو قوتردەکاتەوە لە بەرانبەر هەمان ژنی ژێردەستەی کورددا چەند پلەیەک لە خوارترەوەیە. بەیەش ناکرێ قسە لە جۆرێک لە مێینەیی یان ژنەتی بکرێت لە کۆمەڵگای کوردستاندا. ئەم تێڕوانینە بە هەمان شێوە دروستە لە پەیوەند بەو هەمەڕەنگییەی کە نەرینەیی هەیەتی لە کۆمەڵگادا. بەیە کۆنێل قسە لەسەر جۆرەکانی نەرینەیی دەکات لە کۆمەڵگادا.
لای کۆنێل باشترە ئینسان لە جیاوازییەکانی نەوان نەرینییەکان یان پیاوەتییەکان وردنەبێتەوە بەڵکو سەرنجی بچێتە سەر پەیوەندییەکانی نەوانیان.

لە دەرئەنجامدا کۆنێل ئاماژە بە کۆمەڵێک پەیوەندی نێوان نێرینەییەکان یان پیاوەتییەکان دەکات کە بریتین لە: نێرینەییەکی هەژمووندار، نێرینەییەکی ژێردەستە، نێرینەییەکی بەشداریکەر و لە کۆتاییشدا، نێرینەییەکی لە پەڕاوێزخراو.
ئەم پەیوەندییە جۆراوجۆرانەی نێرینەیی، خوڵقێنەری ڕژێمی جێندەری خۆرئاوا پێکدەهێنن. من پێم وایە، لە رژیمە جێندەرەکانی خۆرهەلاتیشدا جیاوازییەکی زۆر بنەڕەتی لەگەڵ ئەم پەیوەندیانەی نێوان جۆرەکانی نێرینەییدا نییە و دەکرێ لە هەندێک پراکتیکی بچووکدا لەیەک دووربکەونەوە.
با سەرنجێکی کورت لەو دابەشکرنەی نێرینەیی بدەین کە لای کۆنێل لە ناو رژێمی جێندەری خۆرئاوادا دەبینرێت.

یەکەم: نیرینەیی هەژمووندار.

کۆنێل چەمکی هیگەمۆنی لە گرامشییەوە وەردەگرێت و بە هەمان مانا بەکاریدەهێنێت. ئەو پێیوایە کە نێرینەیی لە دەوری چەمکی هێگەمۆنی یان کە لە زمانی کوردیدا کەڵک لە فارسییەکەی وەرگیراوە و وەک هەژموونی وەرگێڕدراوە، دروستکراوە. نێرینەیی هەژمووندار بە کۆمەڵێک بەها و تایبەتمەندێتی سروشتی و سادە و پۆزەتیڤ نەخشێنراوە کە جێگایەکی باڵای دەداتێ و دەبێتە ئامانجێک کە نێرینە دەبێ پێیبگات. بەڵام ئەم نێرینەییە هەژمووندارە لە هەموو ئان و زەمانێکدا دەستنیشانکەری ئەوە نییە کە نێرینەیی دەبێ چۆن بێت. بەڵکوو ئەم جۆرە لە نێرینەیی بە پێی شوێن و ژینگە کولتوریی و کۆمەلایەتییەکەی دەگۆڕدرێت. ئەم جۆرە لە نێرینەیی هەمیشە بارگاویکراوە بە کۆمەڵێک بەهای بەرز و پۆزەتیڤ کە وا دەکات وەک ئایدیالێک بمێنێتەوە کە نێرینەکان چاویلێبکەن ئەگەر نەشتوانن لەو بچن. بۆیە هەژموونی لای کۆنێل بە گەڕانەوە بۆ گرامشی: واتا ئاماژەدان بەو دینامیکە کولتوورییەی کە وا دەکات گرووپێک جیگاو ڕێگایەکی لە پێشەوەیی و رابەری لە ژیانی کۆمەلگادا داگیربکات.

لە باری کولتورییەوە و لە زەمەنێکی دیاریکراودا، جۆرێک لە جۆرەکانی نێرینەیی بالادەست دەردەکەوێت لە چاو ئەوانی دیکەدا. ڕەنگە وێنەی مامۆستا لە کۆمەلگای کوردیدا، نیشاندەری ئەم جۆرە لە نێرینەیی بووبێت لە ڕۆژگارێکدا. دواتر پێشمەرگە جێیدەگرێتەوە و هەتا دوایی. بە زمانی کۆنێل: نێرینەیی هەژمووندار تێکەلێک لە پراکتیکی جێندەرییە کە ناوەرۆکەکەی وەڵامدەرەوەی پرسیاری شەرعییەتی سیستەمی پاتریارکە. بە کوردییەکەی: کاتێک فەمینیزم دەیەوێت لە نێرینەیی بالادەست حەکایەتێکی دیکە دروست بکات و

ئایدیالێکی دیکەی لێبێنێتە دەر لە سویددا، بۆ نموونە نیرینەییەکی ئایدیاڵ بۆ فێمێنیزمی سوید کەسێکە کە رۆژەکانی مەرەخەسی دایکانە بە قەد دایک وەردەگرێت و لە ه□م□وو ئەو پراکتیکانەدا کە بە پراکت□ک□ی م□یان□و□ ل□ق□ل□م□درێت چالاکانە کاردەکات. ئەم پراکتیکە جەندەری□ی□ی کە فێمێنیزم دەیەویت لە دەوری نیرینەییەکی ئەلتەرناتیڤ دروستی بکات، دەبێ هەمیشە بکەوێتەوە بەر پەلاماری ئەو نێرینەییەی کە شەرعیەتی پاتریارک رادەگرێت و دەیخاتەوە شوێنی خۆی. یانی باوکێک کە مەرەخەسی دایکانە دەداتەوە دەستی دایک و پێیوایە کە وەزیفەی دایکانە لای منداڵ بمێننەوە.

سەرنجڕاکێش ئەوەیە هەمیشە ئەو کەسانەی کە هەلگ□ری پەیامی نێرینەییەکی هەژموون□دارن و بەرهەمهێنەرەوەی ئەم پەیامەن، مەرج نییە خۆیان خاوەن دەسەلاتە گەورەکانی کۆمەلگا بن و مەقاماتی بەرزییان هەبێت.

بەلام هەژموونیش تەنها کاتێک دەخوڵقێنرێت کە: پەیوەندییەک هەبێ لە نێوان ئایدیالێکی کولتووری و دەسەلاتێکی ئەنستیۆتیتدا. قارەمانێتی ژنان و کچانی کورد لە کۆبانی و شوێنەکانی دیکەی رۆژئاڤا، وێنەی ئایدیاڵی نیرینەیی ئینسانی کورد دەخاتە ژێر پرسیار بە تایبەت لە جومگەکانی ئازایەتی و کونلەجەرگدانەبوونی نیرینەی ئینسانی کورددا و ئازایەتی مێیینەیی کورد دەخاتە شوینێ. بەڵام هێشتاش لە بارە گرنگەکەی دەسەلاتی سەربازیدا، تەواوی جومگەکانی سەربازی کوردی، هەر نیرانەیە.

پەیوەندی دووەم، نێرینەییەکی بەشدار

ئەم جۆرە لە نێرینەیی ئەو لەشکرە گەورە لە پیاوانی چالاک و کارا دەگرێتەوە کە ناتوانێت وەک نێرینەییەکی هەژموونداری بژی و هەموو تایبەتمەندییەکانی ئەو لە خۆیدا بدۆزێتەوە، بەڵام ئەجێندای نێرینەیی هەژموونیداری پێ قبووڵە و لە هێشتنەوەی نۆرم و بەهاکانی نێرینەییەکی هەژموونداردا چالاکانە لە بەرهەمهێنانەوەی سەردەستەیی پیاو و ژێردەستەیی ژندا کاردەکات.

بە پێی دابش□کردنەکەی کۆنێل، زۆربەی پیاوان دەکەونە ناو سنوورەکانی ئەم بازنەیەوە. کەسێک کە دیفاعکەرێکی سەرسەختی یەکسانی نێوان رەگەزەکانە، دەکرێ قازانج ل□وە بەرێت کە کرێ لە نێوان ژن و پیاودا جیاوازە و ئەوی پیاو سوودمەندی ئەم نایەکسانییەی کرێ بێ کە سیستەمی جەندەری کۆمەلگا بە پێی بەرژەوەندییە جیاوازەکان بەرهەمی دەهێنێتەوە.

ئەم جۆرە لە نێرینەیی□ی، بەشداربوویەکی پاسیڤی هێشتنەوەی نۆرم و

بەهاکانی نەرینەییەکی هەژمووندارە کە بەئەوەی بەرژەوەندی خۆی بخاتە مەترسییەوە، لە راگرتنی سیستەمدا ڕۆڵێکی گرنگی هەیە. ئەگەر نەرینەییەکی هەژموونداری کۆمەلگا لە هێشتنەوەی تەڵاق لە دەستی پیاودا شەو و ڕۆژ خەریکی بانگەوازی ئایینی و قانونی خۆیەتی، ئەوا لەشکری بەدەنگی پیاوانی زۆری کۆمەلگا لە بەرانبەر ئەم پرسیارەدا، ئەوان دەکاتە شەریکەکی گەورەی هێشتنەوەی ئەم مافە لە دەستی پیاودا و خۆیشیان دەبنە قازانجکەرەکی باشی ئەم دۆخە چونکە پایەکانی سیستەمی جێندەر وەک خۆی دەهێڵێتەوە.

نەرینەییەکی ژێردەستە

وەک لە پێناسەکەی پێشەوە لەسەر هەژموونی ئاماژەی پێدرا، هەژموونی بە مانای سەردەستەیی کولتورییە لە کۆمەلگادا بە گشتی. لە ناو ئەم چوارچێوە کولتورییەدا، یاسا و رێسای جێندەری هەیە کە لەسەر چەمکەکانی سەردەستەیی و ژێردەستەی راگیراوە.
لە ناو کولتوری خۆرئاوادا، ئەم سەردەستەییە کولتورییەی نەرینەیی هەژموونداری، لەسەر بالادەستی نۆرمی هیترۆسێکسوالێتی پیاو و ژێردەستەی پیاوانی هۆمۆسێکسوال ڕاگیراوە.
ئەو نەرینەییە هەژمووندارەی کە لە کۆمەلگادا وەک نۆرمێک و ئایدیالێک سەرنجی لێدەدرێت، هەمیشە پیاویکی هێترسیکسوێلە. لە بەرانبەردا، هەمیشە دژە وێنەیەک ئامادەیی هەیە کە تەواوی ئەو خەسڵەتانەی لە خۆدا کۆکردۆتەوە کە لە نەرینەییەکی هەژمووندارردا بوونی نییە. هۆمۆسیکسوێل هەلگری جۆرێک لە نەرینەییە کە لە پلەو پایەیەکی زۆر لە خوارترەوەی پەیوەندییەکانی نەرینەییدا قەراردەگرێت. ئەگەر زەربەیەک بەر پەیکەری نەرینەییەکی هەژموونداری کەوتبێت و نۆرم و بەها کولتورییەکانی نەرینەی هەژموونداری خراب بێتە ژێر پرسیار، ئەوا لە بزووتنەوەی هۆمۆسیکسوالەکانی کۆمەلگاوە لێیدراوە. ئەوە بزووتنەوەی هۆمۆسیکسوالەکانە کە بە وەزارەتی بەرگری ئەمریکا و پێنتاگۆن فەرزدەکات کە ئینسان ئەگەر هۆمۆش بێت دەکرێ سەربازێک و جەنگاوەرێکی ئازا بێت لە جەنگدا. ئەو ڕیگرییە کولتوری و یاساییانەی لە بەرانبەر هۆمۆکاندا دادەنرێن تا لە مەقامە بالاکانی سەربازیدا وەرنەگیرێن و وردە وردە خەریکە سامیان دەڕەوێتەوە، بەشێکی گرنگی بە هۆی سەرسەختی خەبات و لەسەرپێڕاوەستاوی بزووتنەوەی هۆمۆکانە کە مانایەکی دیکە بە نەرینەیی دەدات و لەو چەمکە هەژمووندارەی نەرینەیی هەژموونداری دەستێنێتەوە و مانایەکی دیکەی ئینسانی پێدەبەخشێت. پیاو دەکرێ جەنگاوەرێکی ئازا بێت و بە ئەوەی سەرنج بچێتە سەر ئەوەی کە

ئارەزووی سیکسی ئەو بەچ ئاراستەیەکدا دەڕوا، ڕووی لە پیاوە یان لە ژن، یان لە هەردووکیان.

ئەگەر بەهاو نەرمەکانی نەریتییەکی هەژموونداری ئەڵتەرناتیڤەکی دیکەی نەریتییی لەبەرانبەردا قووتدەکرێتەوە، ئەوا لە بزووتنەوەی هۆمۆسێکسوالەکانەوە دەست و وەک ئۆپۆزسیۆنێکی ئەم نەرم و بەها کولتورییانەی نەریتیی هەژموونداری خۆی فەرزدەکات.
بەڵام ئەوا تەنها هۆمۆکان نین کە لە پلەیەکی زەرخوارەوەی دەسەڵاتدا لەبەرانبەر نەریتیی هەژمووندارداقەراریان گرتووە، بەڵکە جۆرەها ناو و ڕوخساری دیکەی نەریتیی هەیە کە هەمان چارەنووسی هۆمۆکانی کۆمەڵگایان هەیە و لە خوارەوەی پەیژەی نەریتیی کۆمەڵگادان. پیاوانی ترسنۆک، پیاوانی دەنگناسک، بەچکە دەوڵەمەندی بە نەستەلە بەخێوکراو، پیاوانی لووسکەلە، پیاوانی زیرەک کە بەس خوێندن دەزانن و هیچی دی، هەر هەموو ئەم کاتیگۆرییە جۆراوجۆرانەیش کە نێرن، دەکرێنە دەرەوەی نەریتییەکی هەژموونداری و لەوێن تا نەریتیی هەژموونداری ڕەوایەت بە حەکایەتی بالادەستی خۆی بدات و خۆی بەرهەمبێنێتەوە.

نەریتیی لە پەڕاوێزخراو

کۆنێڵ باس لە پەیوەندییە ناوخۆیی و دەروونییەکانی ناو سیستەمی جێندەری خۆرئاوا دەکات و نەریتیی هەژموونداری، بەشدار و ژێردەستە لە پەیوەندییەکی چالاکانەی پێکەوەییدا دەبینێت، بەڵام سیستەمەکانی دیکەی کۆمەڵگا لەگەڵ سیستەمی جێندەردا لە کار و کاردانەوەیەکی هەمیشەییدان و یەکتر ڕەنگڕێژدەکەن.
هەر بەپێیش پەیوەندی نێوان سیستەمی جێندەر و سیستەمی ڕەگەز، سیستەمی چین، جۆرێکی دیکە لە پەیوەندی نیرینەیی دەخوڵقێنە کە بە نیرینەیی لە پەڕاوێزخراو دەناسرێت.
لە وڵاتێکی وەک ئەمریکادا، نەریتییەکی هەژموونداری، ڕەنگێکی هەیە کە نەریتییەکی سپییە. بۆیە نەریتییەکی ڕەش هەمیشە لە پەراوێزی نەریتیی هەژموونداردایە و هەموو ئەو تایبەتمەندییانە وەردەگرێت، کە دژە وێنەی نیرینەیی هەژموونداری. کاتێکیش نەریتییی ڕەشپێستەکی ئەمریکی کە وەک قارەمانێکی وەرزشی دەکەوێتە سەرەوەی نەریتییەکان، ئەوا ئەم جۆرە لە نموونەی نەریتییەکی ڕەشی سەرکەوتوو، بەهایەکی زیاتر دەخاتە سەر بەها نەریتییەکانی سپی وەک جەربەزەیی و توانایەکی فیزیکی بەرز کە نموونەی نەریتیی خۆی پێدەباتە سەر. کەچی هاوکات پیاوانی ڕەش دەکاتە هێمای لاقەکردن و لە سیاسەتی سیکسوالێتی کۆمەڵگادا کەڵکی لێوەردەگرێت.

لە کۆنتێکستە کوردییەکەیدا، نەرینەییەک کە کرێکارێکی بەنگلادیشی و شەبەک و کرێکارێکی عەرەب نوێنەرایەتی دەکەن، نموونەی زیندووی ئەو نەرینەییە لە پەڕاوێزخراوەیە کە هاوشانی نەرینەی رەشپێشتەکان لە مەملەکەتی سپییاندا.

کۆمەلگای کوردستان و مۆدێلی کۆنێل

بە بڕوای من ئەگەرچی هەر کۆمەلگایەک سیستەمی جێندەری خۆی هەیە، بەلام هێشتاش رژێمێکی جێندەری جیهانی هەیە کە تەواوی ئەم سیستەمە جێندەرییانەی لە خۆیدا هەلگرتووە. کاپیتالیزمێکی خۆرهەلاتی، ئەگەر چەمکێکی واهی بوونی هەبێت، تەنها بە بوونی کاردابەشکردنی کاپیتالیستییانەی جیهانییەوە دەکرێ بوونی هەبێ. بۆیەش لە پاش هەر جودایییەک و لێکنەچوونێکی کە دەکرێ لە نێوان سیستەمی جێندەری خۆرئاوا و خۆرهەلاتدا هەبیت، هیشتاش پەیوەندییە جێندەرییەکانی کە پەیوەندی نەرینەییەکان ڕێکدەخات، بەهەمان ناوەرۆکی خۆیەوە لە خۆرهەلاتدا کاردەکات. بەبوونی کۆمەڵێک جوداییەوە کە دەکرێ ئاماژەی پێبدرێت.
ئەو سیستەمە جێندەرییەی کە نەرینەیی کوردی لەناو خۆیدا لەقاڵبداوە، نەکەوتووەتە بەر پەلامارێکی توندی بزووتنەوەی یەکسانیخوازانەی کۆمەلگاوە. تا بەمڕۆژەوە حسابکرێت، شەڕی بزووتنەوەی یەکسانیخوازی لە کوردستاندا، شەڕە بە مانەوەی مێیینەی کورد، نەک بە فراونکردنی مافەکانی. بە کوردییەکەی شەڕە لەسەر مافی ژیان نەک ئەوەی ژیان خۆی دەبێ چۆن بێت. تا ئێستاش بە جیا لە کۆمەلك دەستکەوتی کەمی شەرمئاوەر لە باری قانوونییەوە کە زیندانیکردنی پیاوی بکوژی ناموسییە، هیچ شتێک بەدەستنەهاتووە.
بزووتنەوەی فێمینیزمی خۆرئاوا شەڕی مان و نەمانی ژن ناکات، بەلکو شەڕی دووبارە بەدەستهینانەوەی ئەو ڕووبەرانەن کە سیستەمی جێندەری نێرپارێز داگیریکردوون و وردەوردە دەیداتەوە دەستی ژن. ئەم بزووتنەوەیە تەنانەت لە دەستکاریکردنێکی بەئاگاهانەی بەشێکی زۆری ئەو بەهایانەدایە کە نەرینەییەکی هەژموندار دەیەویت پیاوانە پێناسەیان بکات و فێمینیزمیش دەیەوێت مانایەکی دیکەی یەکسانیخوازانەی پێببەخشێت.

لە میژە لە خۆرئاوادا بزووتنەوەیەکی ڕەخنەگرانەی پیاوان لە کاردایە بۆ دووبارە پیناسەکردنەوەی پیاوبوون و نەرینەیی لە کۆمەلگادا کە لە کۆمەلگای کوردستاندا بەتەواوەتی ونە.
لەپاڵ بزووتنەوەی یەکسانیخوازانەی ژناندا لە خۆرئاوادا، بزووتنەوەی هۆمۆسیکسوالەکان لە خستنەژێرپرسیاری نیرینەیی و

پیاوبوون و بەشەکی زۆری جومگە گرنگەکانی نێرینەیی هەژموونداری، کاریگەرییەکی گەورەیان داناوە و پرسیاری یەکسانییان بە ئاستێکی دیکە گەیاندووە. بەلام زۆربەیەکی گەورەشیان لەو ئایدیالە رسمی و نۆرمدارەی نێرینەیی کۆمەلگا داوە و کەلێنی گەورەیان تێخستووە و ئەلتەرناتیڤێکی دیکەی پیاوبوون و نێرینەیی بوونیان پێشکەشکردووە.
لە کاتێکدا هۆمۆسێکسوالبوون لە کۆمەلگای ئێمەدا نەک هەر پرسیاری بزووتنەوەی یەکسانیخوازی کۆمەلگا نییە، بەلکو ئەم پرسیارە لە جێی نەبووانە.
ئەو هەمەیانەی کە تا ئێستا لە کۆمەلگای کوردستاندا خاوەنی دەمووچاوی خۆیان بوون و هەموو شار و خەلک زانیوویانە کە فلانە کەس هۆمۆیە، تەنها وەک فیگەرێکی شایەنی نووکتەلەسەرکردن توانیویانە بژین و توانای گۆڕینی هیچ ستراکتەرێکی نێرینەییانەی کۆمەلگایان نەبووە. کەریمەزلە و عەباسی خانەقین و ڕەحیمی فلانە شاری کوردستان، لەسەر زاری خەلکن و یەک جومگەی بچووکی سیستەمی جێندەری کۆمەلگایان نەگۆڕیوە. نەک لەبەر ئەوەی نەیانویستووە، بەلکو خودی سیستەمی جێندەری کۆمەلگاش هێندە ڕێی بە کردوونەتەوە کە بە نووکتە بکرێن تا هەڕەشەیەک لەسەر سیستەم پێکنەهێنن.

دوا وتە

بەڵام ئایا هیچ ئاڵوگۆڕێک لە نێرینەیی هەژموونداری کۆمەلگای کوردستاندا ڕووی نەداوە.
بە بروای من لە ئاستێکی ڕووکەشدا سەفەری پیاوی ئێمە لە خاوەنسمێڵێکی گەورەوە کە بە ئەبوشوارب دەکرێ ناوببرێت بە پیاوێکی بێسمێڵ و عەیبەنەبوونی بێسمێڵی لە کۆمەلگای کوردستاندا لەمرۆکەدا ، خۆ گۆڕین و خۆ ساف و لووسکردن بەو شێوازەی کە ئەمڕۆ پیاوی کورد خۆی تێدا دەبینێتەوە و بە ئایدیالبوونی بەشێکی زۆر لە گۆرانیبێژانی لاوی کورد ئەگەرچی موونەرمن و وەک پیاوی ڕەسمی کۆنی کورد مووڵەق نین، دەرکەوتنی دەموچاوی دیکەی پیاوانە کە دەکرێ لە ڕوخساری ڕەسمی پیاوی کورددا جێینەبێتەوە، ئاماژەی ئاڵوگۆڕێکی هەتا بلێی کولتووری تازەن کە سیستەمی دیجیتالیزەیشنی کۆمەلگای نوێ فەراهەمی کردووە نەک پراکتیکێکی بە ئاگاهانەی یەکسانیخوازانە. بەڵام هێشتاش ئەڵتەرناتیڤێکی کارا و جیاوازتر لە پێناسەکردنی چۆنێتی نیربوون لە کۆمەلگای ئێمەدا، خەریکی دەمکردنەوەیە ئەگەرچی لەڕێی سووکایەتیی و گاڵتەپێکردنەوە پێیان، نێت و یوتوب و فەیسبووکیان کردۆتە شوێنی ئەم لەشکرکێشییە کولتەرییە لە بەرانبەریاندا.

ئەم سەرچاوەیەی خوارەوە کە بناغەی لێکۆلینەوەکانی ماسکۆلێنیتییە
وەک تاکە سەرچاوە بەکارھێنراوە.

R. W . Conell 2003, , Maskuliniteter , Daidalos AB

2017-04-17

پیاوە لەشفرۆشەکان … گۆران ڕەئوف

1

شەماڵ، دوێنێ شەو لە ماڵەکەی خۆیدا کوژرا. ڕووداوێك هەمووانی تووشی خەم و ئازارکرد. لە تەمەنی پەنجا و پێنج ساڵیدا، خۆی کوشت، یان کوژرا؟ یان باشترە چیرۆکەکە وەك خۆی بگێڕینەوە، ڕەنگە هاوڕێکەی کوشتبیەتی.

ئەوەی شەماڵی کوشت، هاوڕێی کۆنی شەماڵ بوو، ئێستا پلەبەرزی ناو سوپایە، ناوی ڕەزایە.. من بۆخۆم کە ئەم چیرۆکەتان بۆ دەگێڕمەوە، بەلامەوە گرنگ نییە چ پلەیەکی هەیە، یان بۆم گرنگ نییە، ناوی پلەی سەربازییەکەی بە درووستی بپرسم و بۆ ئێوەی نەقڵ بکەم، چونکە خۆم هیچ لەبارەی پلە و ئەو ناوە قۆڕانەی سوپاو و سەربازییەوە نازانم، بەڵام دەزانم پلە بەرزێکی ناو سوپایە.. من شەماڵ و ڕەزا لە هەمووان باشتر دەناسم، دەزانم دوای یەکتر بینینی قاوەخانەکە، ڕەزا بیرۆکەی کوشتی شەماڵی بۆ دروست بوو، دەشبوو بیکوشتبا! لەوەش گرنگتر ئەوەیە من ئێستا ترسی ئەوەم هەیە کە ئەم چیرۆکە دەنووسمەوە، دواتر بکوژرێم! چونکە ئەوەی من بیستوومە ئەوانەی لەنێو سوپادا کاردەکەن، ئاگایان لەهەموو شتێکە، تەنانەت دەشزانن شەوان چ خەوێکت بینیوە، دەترسم منیش کەشف ببم و بمدۆزنەوە و بزانن من بووم ئەم چیرۆکەم نووسیوەتەوە.

ڕەزا پێش ئەوەی بیر لە کوشتنی شەماڵ بکاتەوە، وەك دوو هاوڕێ لە قاوەخانەکەدا دانیشتبوون، باسی سەردەمی منداڵی و هەرزەکاری و

لاوێتییان کردبوو. وەك دوو هاوڕێ، کە لەمێژە یەکتریان نەبینیوە.. دەڵێن سەردەمی زانکۆ، کە پێکەوە دەیانخوێند، ڕۆژێك شەماڵ لە ڕەزا ونبووە، تا ئەو رۆژەی لە قاوەخانەکەدا یەکتریان بینیوەتەوە، یان باشترە بڵێین ڕەزا شەماڵی دۆزییەوەتەوە! کەمێك پێکەوە گەڕابوونەوە نێو چیرۆکەکانی ڕابردوویان. هەندێك کەس ئەو دووانەیان بینیوە دەڵێن پاش ئەو هەموو ساڵە لە ونبوونی شەماڵ هەندێ کاغەزییان لەبەردەمدابووە و شتیان نووسیوە، بەڵام بریا هەرگیز یەکتریان نەبینیبا! چونکە ئەو یەکتر بینینە بووە هۆی کوشتنی شەماڵ.

دیداری ئەو رۆژەی شەماڵ و ڕەزا لە قاوەخانەکەدا، باسی زۆر شتیان کردبوو، گرنگترینیان نهێنییەکی ڕەزا بوو، کەبۆ شەماڵی باسکردبوو، نهێنییەك یان باشترە بڵێین: باسکردنی دەردێك، کە تەنیا کەسە بۆی باسکردووە. ئەو جارجار شەماڵی لێ دەبێت بەخۆی. ئەوەندە متمانەی پێیەتی، لەمێژە شتێکی گرنگی لە شەماڵ شاردۆتەوە، یان نەیشاردۆتەوە. لە کاتی ونبوونی شەماڵەوە ڕەزا دەیەوێت شەماڵ ببینێت و باسی ئەو نهێنییە گرنگەی خۆی بکات. باسی نهێنییەك کە ڕەزا بەدەرد ناوی دەبات. دواتریش شەماڵ باسی کارێکی شانۆیی خۆی بۆ کردبوو. کارێکی شانۆیی کە بووە هۆی دەرکەوتنەوەی شەماڵ، بووە هۆی کوشتنی.. یان ڕەنگە هۆکارێکی تر بووبێت.

2
ڕەزا چۆن شەماڵی بینییەوە؟

کاتێك شەماڵ و ڕەزا لە زانکۆ لەبەشی فیزیا دەخوێنن، بەیانیان زوو وەك پیشەی هەمیشەییان پێش هەمووان دەچنە زانکۆ، پێکەوە کۆشش دەکەن، پێکەوە دادەنیشن، پێکەوە دەخوێنن، پێکەوە وەڵامی پرسیاری تاقیکردنەوەکان دەدەنەوە، خۆشیان پێیان سەیرە کە مامۆستاکان ڕێگەدەدەن ئەو دووانە پێکەوە وەڵامی پرسیارەکان بدەنەوە، تەنیا خۆیان پێیان سەیرە! هەرچەندە لە پۆلی یەکەمی سەرەتاییەوە هەر پێکەوەبوون، هەر پێکەوەش هەموو شتێکیان کردووە، بەجووتە خەریکی شانۆبوون، خەریکی نووسینی دەقی شانۆ بوون، بەڵام لەپڕ ڕۆژێك شەماڵ وندەبێت، ڕەزا هەرچەن دەگەڕێت نایدۆزێتەوە، نازانێت بۆ کوێ چووە، بەڵام گومانێکی هەیە، ئەو تا بینینەوە شەماڵ وایبردەکردەوە کە شەماڵ ئیتر نایەوێت بخوێنێت، ئەو خوێندنی وەك نەمانی پارچەکانی جەستەی خۆی بینیوە، شەماڵ ڕۆژ دوای ڕۆژ هەست بەوە دەکات گەر بەردەوام بێت لە خوێندن ئەوا ئیتر جەستەی، خەیاڵەکانی، حەزەکانی بۆ شانۆ وندەبێت.

ەزا زەمەنك بەتەنیا ژیا، دوای شەما ئەویش وازی لە زانك هنا، جارکی تر پەیوەندی بە حزبەوە کرد. ئیتر دەیزانی بەب شەما خوندنی ب تەواوناکرت. هاوکانی تری بینیبوو هەریەکەیان ببوونە پلەدار لەنو حزب و حکومەتدا، ئەمیش دەیوسیت هەمان شت بت، دەیوست دەسەاتی هەبت. پاسەوانی تایبەت بەخی هەبت. ئەمەش ب ئەو ئاسان بوو، چونکە رژگارك لە شاخ لەگە سەرکردەکانی شش خەباتی کردووە، کە گەایەوە ناو حزب هەر زووە بووە پلەدار و بەرپرس.

ەزا و شەما، کاتك لە شاخیش بوون، خەریکی شان بوون، چەندین تکستی شانیان نووسی بوو. بیە حەزی شان شتك بوو، لە خەیای هەردووکیاندا برووسکەی دەدا. دوای ئەوەی ەزا بووە پلەداری سەربازی، ئەوەی لەبیری کرد شەما بوو. ئەوەی تیدا نەما شان بوو. ببوو بە پیاوکی دەق. پیاوکی سەربازی. پیاوکی شەقوەشنی حزب. پاوکوژی حزب. دەن برای خی کوشتووە ب حزب. برای استەقینەی خی لەتلەتکردووە.. بەام تەمەنك لە ئازاردانی خەك و شەقوەشاندن ب حزبەکەی، لەپ بیری ئەوەی دەکەوتەوە، شانیەك بنووست! پیاوکی سەربازی دەق دەیەوت شان بنووست.. ەزا بەیانییەك بە پاسەوانەکانی دەت ئەم لەگەم مەیەن، قەەم و هەند کاغەز هەدەگرت و دەواتە قاوەخانەیەك، بەتەنیا دادەنیشت، دەستدەکات بەنووسینی ئەو شانیەی خەیایان بەگیرهناوە. دەنووست، دەنووست، دەنووست.. لەوکاتەدا شەما پاش تەمەنك لە ونبوونی دت و بەرامبەر ەزا دادەنیشت، سەیری یەکتر دەکەن، تەنیا کەمك پدەکەنن و بە ساردییەکەوە تەماشای یەکتر دەکەن و شانیەکە دەنووسن.

3

بەشك لە گفتوگی نو قاوەخانەکە.

ەزا: شەما گیان، قسەیەکی ت کە کاتی خی کردت، ژیانی منی گی، قسەیەك کە زرکات بیری لدەکەمەوە، دتەنگ دەبم، پدەکەنم، فرمسك پشچاوم ل دەکات. بە بیرکردنەوە لەو قسەیە، دەخمەوە، لە خم دەدەم، گوللە بە ئاسمانەوە دەنم، دواجار لەخم دەپرسم ب وامکرد؟

شەما: ئ ەزا گیان، من و ت زر قسەمانکردووە، نازانم کامەیانت مەبەستە، ەنگە تەواوی گفتوگکانی خمان کبکەینەوە تاکتایی تەمەن بمان کنەکرتەوە، ئەوەندە قسەمانکردووە..

ڕەزا: دەزانم شەماڵ گیان، بەڵام من تا ئێستاش نازانم بۆ ئەو بەشەی ژیانم هەڵبژارد؟ تێناگەم بۆ فریوی شتێکم خوارد، کەخۆم نەمدەزانی و هەستم پێنەکردبوو، نەمدەویست وەهابم، نە باوەڕم وابوو ڕۆژێك وەها بژییەم؟ نە هەرگیز کەسانی وەهام خۆشویستووە، بەڵام تازە واملێهاتووە و تەنیا تۆش دەزانی من کێم و لەکام جۆرە مرۆڤانەم.

شەماڵ: ئەها ئێستا تێدەگەم! راستەکەیت، بەڵام خەم مەخۆ کۆمەڵگا بە گشتی وایلێهاتووە، دنیا والێهاتووە، مرۆڤایەتی هەموو وەهان.. تۆ ئێستا ئیتر بەدەریت لەو گوزارشتە، بەڵکو ئەوانەی خوارەوەت دەبێت ئەوەبن، پاسەوانەکانت وەك تۆن، ئەوجا تۆ..

ڕەزا: شەماڵ.. شەماڵ.. بەسیکە، من دەزانم مرۆڤایەتی والێهاتووە، دەزانم کۆمەڵگا چی بەسەرهاتووە، بەڵام من نەدەبوو واملێبێت، چونکە هاوڕێی تۆبووم! هاوڕێی کەسێك بووم، کە بەرلەهەموو کەس دەرکی بەم دەردە کرد، من خەم بۆ ئەوە دەخۆم، کە بەدەستی خۆم و ئاگایانە وەکو ڕێبازێك هەڵمبژارد.

شەماڵ: بەڵام من هێشتا تووشی ئەو دەردە نەبووم، هێشتا دژی ئەو مرۆڤانەم، ئەسڵەن ئێستا خەریکی شانۆییەکم بە جوانی باس لەو دەردە دەکات. ئەی نازانی بۆ وازم لە زانکۆ هێنا، تەنیا هەستمدەکرد منیش خەریکە تووشی ئەو دەردە دەبم! ئێستا خەریکی شانۆییەکم نازانم بۆ یەکێك لە کاراکتەرەکانی لەتۆ دەچێت، من پێش ئەوەی بشزانم تۆ بە ویستی خۆت، خۆت تووشی ئەو دەردە کردووە، هاوکات ئەم کاراکتەرەی منیش بەویستی خۆی و ئاگایانە ئەو دەردە هەڵدەبژێرێت.

ڕەزا: ئێهـــــــ دەی کۆتایی پێبهێنە، بابە مێشکم تێك مەدە، من خۆم بێزارم لەخۆم، بێزارم لەوەی بۆ وامکردووە، تۆش هێندەی تر ئازاری ئەخلاقم دەدەیت، ئازاری ویژدانم دەدەیت، من زۆرجار ویستوومە خۆم بکوژم، ویستوومە خۆم لەکۆڵ خۆم بکەوم، وا خەریکە تۆش دەکەویتە سەر کۆڵم.

شەماڵ: باشە ڕەزا گیان، ئەوە چیتە؟ وەك منداڵ مەجووڵێرەوە، ئەوە خەڵکی سەیرمان دەکەن، هەستە با بڕۆین.

4

گفتوگۆی شەماڵ و ڕەزا لەبارەی پیاوە لەشفرۆشەکانەوە

یەکەمین گفتوگۆی شەماڵ و ڕەزا لەبارەی پیاوە لەشفرۆشەکانەوە، کاتێك بوو لە زانکۆ دەیانخوێند. کاتێك کە شەماڵ هێشتا ونەبووبوو، بەیانییەکی زستان لە باخچەی کۆلێژ، بەدەم پیاسەکردنەوە، شەماڵ باسی پاوە لەشفرۆشەکانی بۆکردبوو..

شەماڵ: ڕەزا تۆ باوەڕدەکەیت، پیاوانیش لەشفرۆشی دەکەن؟
ڕەزا: هاهاها ئادەی چۆن بابزانم..
شەماڵ: من ڕۆژانە هاوڕێی خۆمان دەبینم لەشی خۆیان دەفرۆشن، بەڵام مەرج نییە وەك لەشفرۆشەکان بە بڕێك پارە لەشفرۆشی بکەن، بەڵکو ئەوان بە نیگایەك وەك نیگای سەر مەسرەح، بە پێکەنینێك، کەنەدەبوو پێبکەنن، بە تووڕەبوونێکی ساختە، بە ڕازیبوون بە دۆخگەلێك یان بە جۆرە ژیانێك کە هیچ باوەڕێکیان پێی نییە، کەچی بەردەوامن لەسەری. ئەوان لەشی خۆیان بەزۆر شێوە دەفرۆشن. من هەرکات بیریان لێدەکەمەوە سەرم ژان دەکات. جاران مرۆڤ کەی وابوو، ئێمە کەی وەها ژیاین؟ ئێمە، کەچووینە شاخ و بووینە پێشمەرگە، کەی بۆ ئەمە ڕۆیشتین؟ من مرۆڤگەلێکی زۆر دەبینم، کە ڕۆژانە لەم وڵاتەی من و تۆدا، بەلاماندا تێدەپەڕن و سەردەکەون و دەبنە سەرکردە، دەبنە کاربەدەست، دەبنە هەمووشتێك. ئەوانە زۆربەیان لەشی خۆیان دەفرۆشن، تا دەگەنە ئەو شوێنانەی ئیتر لەش دەکڕن! تۆ شەهابت بیرماوە؟ ڕەزا بە تێڕامانەوە سەیری شەماڵ دەکات، بەوردی گوێی بۆ قسەکانی گرتووە، بەسەرەلەقێ پێدەڵێت بەڵێ.. باوەڕدەکەیت ئەو ئێستا هەمووشتێکە لەم وڵاتەدا، پارە، خانوو، ماشین و ژن، هەرچی خۆی بییەوێت هەیەتی. ئەو تەنیا لەشی خۆی فرۆشت بۆ بەدەستهێنانی ئەو شتانە. شەهاب، بەدەم هەموو کەسێکەوە پێدەکەنی، مرۆڤێکی بچووك بوو، پڕبوو لە ڕق، پڕبوو لە لاوازی، بۆیە تەنیا پێدەکەنی و بە پێکەنینەکەی دڵی هەمووکەسی ڕازی دەکرد. کاتی خۆیشی لەگەڵ ڕژێم هەموو شتێکی دەکرد، ئێستاش لەگەڵ هەمووکەسێکی تردا ئەوە دەکات. ئەو ئێستا هەموو شتێکە بەڵام ئەو ئیتر لای من، لەشفرۆشێك زیاتر نییە، بۆیە دەتوانین بەو کەسانە بڵێین: پیاوە لەشفرۆشەکان.. بەڵام ڕەزا گیان ئەوەی زیاتر من نیگەران دەکات، مرۆڤە پاکەکانن، مرۆڤە جوانەکانن، ئەو پیاوە قارەمانانەن، کە هەموو ژیانیان فرۆشت لەپێناو سەربەزی و شکۆ و خاك و بیروباوەڕیاندا، کەچی ئێستا لەشیان دەفرۆشن، هەیانە خۆی بازاڕ بۆخۆی پەیدا دەکات. هەیانە چێژ لە لەشکڕین وەردەگرێت! لەشکڕێت لەشی کڕیوە و تێرنابێت، فێریان دەکەن چۆن لەش بکڕن.

شەوی کوشتنی شەماڵ

ڕەزا خۆی و پاسەوانەکانی، دێت بۆ ماڵی شەماڵ، شەوێکی ساردە، نازانم بۆ زۆربەی چیرۆکەکان، ڕووداوە سەیرەکانیان دەکەوێتە شەوە ساردەکانەوە، بەڵام بەڕاستی شەوێکی ساردە.. شەماڵ دیسانەوە بە تێکستی شانۆییەکەدا دەچێتەوە، دەیخوێنێتەوە و دەیەوێت ئیشێکی جوان بێت، هەرخۆی لەماڵەوەیە، یان باشترە بڵێن: ئەو هێشتا هەر بەتەنیا دەژی. چیرۆکی تەنیاییەکەی چیرۆکێکی دووروودرێژە.. پاسەوانەکانی لەدەرەوەی ماڵەکەی شەماڵ وەستاون. ڕەزا بەجلی سەربازییەوە دێتە ژوورەوە، سڵاو لە شەماڵ دەکات، شەماڵ ترس دایدەگرێت، نازانێت چی بڵێت.. تەنیا بە سەرسوڕمانەوە دەڵێت: ڕەزا!

ڕەزا بەپێکەنینەوە دەڵێت: بیرم لەقسەکانی قاوەخانەکە کردەوە، پێمخۆشبوو بێم بۆ لات، بەڵام هاتووم داوایەکت لێبکەم، سەرت سوڕنەمێنێت و بڵێی داوا؟ بەڵێ داوایەکم لێت هەیە.. شەماڵ کاغەزەکانی هێشتا بەدەستەوەیە و بە ڕەزا دەڵێ: تۆ جارێ دانیشە و دواتر داواکەشت بڵێ بزانم دەتوانم بۆت بکەم.

ڕەزا بەتووڕەییەوە دەڵێت: تۆ دەتوانی خۆت بکوژیت؟
شەماڵ: خۆکوشتنی چی؟ بۆ خۆمبکوژم؟!
ڕەزا: ئێستا تۆ دەتوانی خۆت بکوژیت لەبەر من؟
شەماڵ: نەخێر، نەخێر، ئاخر بۆ خۆم بکوژم؟
ڕەزا: بەداخەوە وامزانی دەتوانی خۆت بکوژیت، وامزانی دەتوانی خۆت بەخت بکەیت بۆمن، بەڵام قەینا من خۆم دەتکوژم، من خۆم لەناوت دەبەم و خۆم ڕزگار دەکەم لە مێشکم، خۆم ڕزگاردەکەم لە تۆ، لە ڕابردووم، لەوەی، کە هەموو ڕۆژێك خۆمم وەك لەشفرۆشێك بێتە پێشچاو.
شەماڵ: جارێ تۆ لە ئێستادا ئیتر لەشفرۆش نیت، بەڵکو لەو کەسانەی کە لەش دەکڕن، لەو بەشەرانەی هەموو سامانەکەت دەبەخشێت لەشێکی تر بکڕیت.. ئێوە دەتانەوێت لەشی هەموو مرۆڤایەتی بکڕن، بەڵام هەرگیز ناتوانن بەهای لەشی خۆتان بەدەستبهێننەوە، بۆیە بووەستە، واز لەو بیرێکە خراپانەت بهێنە..
ڕەزا: بێدەنگبە کوڕی سەگ! تۆ کوڕی سەگیت سەگ، من نەمدەزانی لەشفرۆشی چییە، نەمدەزانی ڕێگاکانی لەشفرۆشی چین، نەمدەزانی ئەوانەی بەلاماندا تێدەپەڕن و دەبنە خودایەکی بچکۆلە لەشفرۆشن، تۆ بۆت شیکردمەوە، تۆ ناڕاستەوخۆ هانتدام ببمە لەشفرۆش، من ڕقم لەخۆمە، بەڵام پێش ئەوەی ڕقم لەخۆم بێت، ڕقم لەتۆیە، تۆ بۆ خۆت

ونکرد؟ من حەزدەکەم خۆم بکوژم، چونکە دەزانم مرۆڤێکی ناشیرینم، بەڵام پێش ئەوەی حەزبکەم خۆم بکوژم، حەزدەکەم تۆ بکوژم، چونکە تۆ ناشیرینیت نیشاندام، تۆ دنیایەك نابووتیت نیشاندام و خۆت ونکرد!
شەماڵ تۆ نەتدەزانی مرۆڤگەلێکی وەك من هەیە، کە ناکرێت ناشیرینی ببینن، لەگەڵ بینینی نابووتییەکاندا زمانیان لیك دەکات، وەك سەگەهارەکان حەزدەکەن گازبگرن و لەنێو نابووتییەکاندا بتلێنەوە، تۆ لەمن تاوانبارتریت، تۆ بەهەموو کەس دەڵێی لەشفرش، بەڵام بەبێ ئەوەی بزانیت ئێستا هەموو مرۆڤایەتی لەشفرشی دەکات، ئێستا زەوی بۆتە لەشفرشخانە، تۆش لەشفرشیت..
شەماڵ: من؟ جا بۆمن لەشفرۆ…
ڕەزا، دەمانچەکەی دەردەهێنێت و بەهاوارەکەی ناهێڵێت شەماڵ قسەکەی تەواوبکات.. هاواردەکات بۆدەنگبە کوێی سەگ.. گەر ئێمە لەشفرش بین، تۆ کوێی سەگیت، شانۆیی لەبارەی منەوە بڵاودەکەیتەوە؟ لە قاوەخانەکە تۆ شانۆییت لەبارەی منەوە دەنووسی، من دەتکوژم ئەوجا جەستەت لەتلەت دەکەم.
شەماڵ: دەی بمکوژە، تۆ لەم پارچە کاغەزانە دەترسیت؟ لەسەر پارچە نووسینێك دەمکوژیت..
دیسان ناهێڵێت قسەکانی تەواوبکات و هاواردەکاتەوە دەڵێت: من لەسەر شانۆ و مانۆ تۆ ناکوژم، من تەنیا بۆ ئەوە تۆ دەکوژم، کە تاکە کەسی دەزانیت منیش لەشفرشیم کردووە تا گەیشتووم بە ئێستام. تۆ تاکە کەسی کە دەزانی من خۆم بەدەستی خۆم لەشفرشیم هەڵبژارد، من لەو مرۆڤانەم عاشقی ناشرینی و نابووتییەکان بووم، بەڵام کێ ئەوە دەزانێت جگە لەتۆ؟ تەنیا تۆ دەزانیت کە من تەواوی جەستەی خۆمم بردە بەردەم بەرپرسەکان و پێمفرشتن. بە دەستەکانم گوللەم دەنا بە کەسانێکەوە کە خۆم نەمدەویست پێیانەوە بنێم، جۆرەها قسەم دەکرد، کە خۆم نەمدەویست بیانکەم، شەقم لە کەسانێك داوە، کە هەرگیز نەمویستوە شەق بوەشێنم، من مرۆڤم لاقەکردووە، بەڵام کەی خۆم ویستوومە؟! بەهۆی ئەوەی من جەستەی خۆمم فرشتووە ناتوانم بە دڵی خۆم بە بیروباوەڕی خۆم بجووڵێمەوە، هەر لەبەر ئەمانەیە دەمەوێت تۆ بکوژم، دەمەوێت ڕزگارمبێت لەتۆ، ڕزگارم بێت لەخۆم!

6

ڕەزا ئەمەی وت و فیشەکێکی نا بەسەرییەوە، شەماڵ دەکەوێتە سەر زەوی.

7

بەدەنگی فیشەکەکەدا، پاسەوانەکان هاتنە ژوورەوە، بینیان خۆی

کوشتووە، جلە سەربازییەکانی لەبەردایە و هێشتا کاغەزەکانی بەدەستەوەیە.

هەڵوەستەیەك لەسەر هەڵبژاردنی ناو خۆییەکانی گۆڕان ... عەلی مەحمود محەمەد

دبڕیار وایە 25 ئەم مانگە بزووتنەوەی گۆڕان لە دوای سەرکردەی کۆچکردو نەوشیروان مستەفا , کە بۆ ماوەی 8 ساڵ, لە چرکە ساتی دامەزراندنیەوە رێکخەری ئەو بزوتنەوەیە بوو تا کۆچی دوایی, رێکخەرێکی گشتی و خانەی راپەڕاندن بۆ رێکخراوەکەیان هەڵبژێرن.
لێرە من باسی دابەشکردنی دەسەڵاتەکان لە نێوان جڤاتەکان و دەستەی راوێژکاری و ناوەندەکانی دیکە و چۆنیەتی دیاریکردنیان و هەڵبژاردنیان ناکەم , باسی پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەو دوو ناوەندە گرنگە دەکەم لە روی دیموکراسی بوونەوە کە رێکخەرو خانەی راپەڕاندنە.
دەرگای خۆ کاندیدکردن بۆ هەڵسوڕاوانی گۆڕان , راگەیاندنی و دابەشکردنی فۆرمی خۆ کاندیدکردن بۆ دەزگا گرنگەکانی هەرەمی بڕیارو رێکخراوەیی هەنگاوێکی ئەرێنییە, وە دەتوانم بڵێم دەستپێشخەرییەکی دیموکراسی باشە لە ژیانی سیاسی کوردستاندا کە تا ئێستا دەستپێشخەری سیاسی وا لە ئاستی هێزێکی کاریگەردا نەنراوە, هەرچەندە دەبوایا لە سەردەمی مانی کاك نەوشیروان , بە تایبەت لە ساڵی 2005 کە 6 ساڵی رێکخەرییەکەی تەواو ببوو ئەنجام بدرابایا , ئەوکاتە دەبووە دەستپێشخەرییەکی گرنگ لە ژیانی رێکخراوەیی لە کوردستاندا.

ئێستاش نەچووە بچێت , ئەم هەنگاو گفتوگۆ سیاسییەی ئەم هەڵبژاردنە ناو خۆییە هەناویەتییە پێشەوە گرنگە, هەرچەندە وەك حیزبەکانی دیکەی کوردستان ئەنجامەکان پێشوەخت خۆیمان نیشان دەدەن , چۆن لە دوو حیزبە سیاسیە بە دسپلینەکەی کوردستان (وەك ژیانی سیاسی و بەستنی کۆنگرە) (یەکگرتووی ئیسلامی – حیزبی شیوعی) یش پێش کۆنگرە

ئەنجامی سکرتێری حیزب ئاشکرا بوون, لەڕەشدا ئاماژەکان لەسەر کاک عومەری سەید عەلین .

وەلێ هەڵبژاردنی ئەم ئۆرگانانە (خانەی راپەڕاندن) لە جڤاتی نیشتمانی و رێکخەر لە خانەی راپەڕاندن , سیاسەتێکی تەقلیدی حیزبایەتییە لە کوردستان , کە ژیانی حیزبایەتی لە جیهان جێی هێشتووە , تەنانەت لە کوردستانیش , ئاخر نموونە یەکگرتوو راستەوخۆ لە ناو کۆنگرە ئەمینداریان هەڵبژارد , هاوکات شیوعیش کۆمیتەی ناوەندی سکرتێر هەڵبژێرێت.

وەلێ لە حالەتی گۆڕاندا تەنها 6 کەسی دیکە رێکخەر هەڵبژێرن لە خانەی راپەڕاندن , ئەمە وێڕای ئەوەی ئایا ئەوانەی ئەو کەسانە هەڵبژێرن چەندە شەرعیەتی نوێنەرایەتیان هەیە, بۆیە سپاردنی هەڵبژاردنی رێکخەر(سکرتێر) بە خانەی راپەڕاندن(مەکتەب سیاسی) هەنگاوێکە بە دواوە لە ژیانی سیاسی کوردستاندا, واتا ئەم خاڵەیان دەستپێشخەرییەکی نەرێنییە .ئێستا لە جیهاندا نەریتی حیزبایەتی بەرەو ئەوە دەڕوات تەواوی ئەندامانی حیزب بەشداری راستەوخۆی هەڵبژاردنی کەسی یەکەمی پارتەکەیان بکەن , نموونە وەك بینیمان پارتی کرێکارانی بەریتانیا , پارتی کاری هۆڵەندا ......نموونەی زۆری دی , یاخود ئەندامان لە کۆبونەوەی راستەوخۆ ی گشتی, بە پەیرەو کردنی دیموکراسی راستەوخۆ وەك لە حالەتی پارتی پۆدیمۆسی ئیسپانیا دەستەی سەرکردایەتی بە کەسی یەکەمەوە هەڵدەبژێرن.

دواتر ئەوی هەستی پێ ناکرێت , ململانێی سیاسییە لەسەر بنچینەی بۆچوونی سیاسی و پرۆژەی کارکردن لە نێوان کاندیدەکاندا , لە کۆتادا دەڵێم دەرگای خۆ کاندیدکردن واڵایە , وەلێ کەس نایاتە ژورە , پرۆسەکە ساردو سڕە کات و دەستپێشخەرییەکە دەمرێنێت , دەبوایا جەمسەر گیری لەناو گۆڕان وەك پارتی و یەکێتی لەسەر بنچینەی دەموچاوەکان نەبونایا , بەڵکە لەسەر بنچینەی بۆچوونە سیاسییەکان بوایا , لە ئازاد کردنی ململانێکە لە هێڵی داخراوی کۆنگرەوە بۆ فەزای ئازاد و رێگا گرتن لە خۆ کاندیدکردنی نوێنەران و خاوەند پۆستەکان گرنگە, وەلێ بە موتەربەکردنی ململانێکان بە بۆچوونە سیاسییەکانەوە جدیەتی زیاتر بە پرۆسەکە دەدات.

بەیاننامەی ناوەندی لێکۆڵینەوەی سۆسیالیستیی-کوردستان دەربارەی شانۆگەریی ڕیفراندۆم لە کوردستان

گومان لەوەدا نییە بە درێژایی مێژوو سۆسیالیستە شۆڕشگێڕەکان،لایەنگری مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلان بوون، ئەمەش بۆتە یەکێک لەو پڕنسیپانەی کە سۆسیالیستەکانی پێ دەناسرێتەوە. هزر و هەڵوێست و پڕاکتیکی مارکسیزمی ڕەسەن، هەر لە سەردەمی مارکس و ئەنگڵس (لە سەدەی نوزدەیەمدا) و دواتر تێز و تیۆرەکانی لینین و بەلشەڤیکەکان لەمەڕ مافی میللەتان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا و پیادەکردنی (لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا)، خاڵێکی پرشنگدار و دەوڵەمەندە بۆ سۆسیالیستەکانی جیهان بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی. پاشخانێکی مێژوویی و ئەزموونێکی گرنگە هەتاوەکو بتوانن هەڵوێستی شۆڕشگێڕانە و ڕاستەقینەی خۆیان بەرامبەر مەسەلەی ڕیفراندۆم لە کوردستان وەربگرن.

لەکاتێدا کوردستانی باشوور نوقمی قەیرانی ئابووری و سیاسی و ئیداریی بووە و دوو پارتی سیاسی سەرەکی (پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان)، کە لە چارەکە سەدەی ڕابردوودا بە شێوەیەکی میلیشایی و بنەماڵەیی و نەریتگەرایی کوردستانیان بەڕێوەبردووە و تائێستاش بەڕێوەی دەبەن، وەک نوێنەری چینی بۆرژوازیی باڵادەست بوونەتە لەمپەڕ لە بەردەم گەشەی ئابووری و سیاسی و گۆڕانی کۆمەڵایەتی و خۆشگوزەرانیی خەڵکی کوردستان.
لە بەرامبەر ئەم هەلومەرجە ناجێگیر و پر لە قەیران و فەوزایەی کوردستان و رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا پارتی دیموکراتی کوردستان، بە هاوشانی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان و هێزە ئیسلامییەکان و پاڵپشتیی یاخود بێ هەڵوێستیی لایەنەکانی دیکە، یان لە باشترین حاڵەتدا دەتوانین بڵێین هەڵوێستی دیماگۆگی و ڕیفۆرمگەرایانەی لایەنەکانی دیکە، بۆ دەرچوون لەم قەیرانەی تێیکەوتووە، هاتووە شانۆگەری و کاریکاتێری ڕیفراندۆم نمایشدەکات. لە ڕێگای ئەم شانۆگەرییە ساختەیەوە دەیەوێت ئەم ڕق و نەفرەتە چینایەتییەی کۆمەڵانی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش دامرکێنێتەوە، کە لە ئەنجامی سیاسەتەکانی ئەو حزبانەوە سەریهەڵداوە.

لەکاتێدا حزبی فەرمانڕەوا لە کوردستانی باشوور بڕیاری ڕیفراندۆم ڕادەگەیەنێت و لەسەر بنەمای نەتەوەیی بەرەو جاڕدانی سەربەخۆیی قەڵەمڕەوەکەی خۆی دەڕوات (بە گوتەی خۆیان)، لە هەمان کاتدا ئەم هێزە بۆرژوا ناسیونالیستەی باشووری کوردستان، هاوپەیمانی هێزە داگیرکەر و چەوسێنەرەکانی پارچەکانی تری کوردستانە و ئەو نەتەوەییەی لەم پارچەیە کردویەتییە کالایەک و دەیەوێت دەوڵەتێکی بەبەردا بکات، لە پارچەکانی دیکەی کوردستان لە بەرەیەکی دژ بە مافەکانیاندا وەستاوەتەوە و بە پەردە دژایەتی خەبات و تێکۆشانی پارچەکانی دیکەی کوردستان دەکات، بەتایبەت لە کوردستانی باکوور و ڕۆژئاوا. لەکاتێکدا هەموومان دەزانین خەبات و تێکۆشان لەو دوو پارچەیە ئاستێکی باشی بڕیوە و خاوەنی تێکۆشانێکی جەماوەریی بەرزن. ئەمەیە پارادۆکسەکەی بۆرژوا-ناسیۆنالیزمی کوردیی، کە لە ئێستادا دەسەڵاتدارانی باشووری کوردستان زۆرترین قسەی لەسەر دەکەن.

ئێمە بە گشتی باوەڕمان وایە پرسی ڕیفراندۆم، وەک پرۆسەیەکی جەماوەریی و دیموکراسی و ڕاگیریی، مافێکی بێ قەید و شەرتی هەر نەتەوەیەکە کە بڕیاری جیابوونەوە یان پێکەوەژیان لەگەڵ نیشتیمان یان نەتەوەیەکی دیکەدا هەڵبژێرێت، بەڵام بۆ ئەوەی ئەم ڕیفراندۆمە دەربڕی خواستی ڕاستەوخۆی دیموکراسییانەی خەڵک بێت، پێویستە بەشداربووانی پرۆسەکە متمانەیان بە بوونی بنەماکانی دیموکراسی هەبێت لەو جۆگەیەی تێیدا دەژین. ناکرێت پرۆسەیەکی دیموکراسیی ڕاستەوخۆ بە شێوەیەکی نادیموکراسییانە بڕیاری لەسەر بدرێت و لە سایەی حکومەتێکی داپڵۆسێنەرانە و نادیموکراسیانەدا ئەنجام بدرێت.
ئەمە سوکایەتی کردنە بە خواستی جەماوەر و بە نرخکردنی ڕیفراندۆمە وەک پرۆسەیەکی دیموکراسی، بەتایبەت لە هەرێمێکدا کە دانیشتوان خۆیان شاهیدی ئەوە دەدەن هەمان ئەو هێزەی ئێستا بانگەشەی گەڕانەوە دەکات بۆ ڕای خەڵک، هەستاوە بە داخستنی ئەو دامەزراوەیەی گوایە گوزارشتە لە ڕای جەماوەر و بەرئەنجامی دەنگدان و پرۆسەیەکی دیموکراسییە؛ ئەویش پەرلەمانە، کە چینی بۆرژوازی خۆی لە جیهاندا گەلێک شانازیی پێوە دەکات. بۆیە لە هەلومەرجێکی وەهادا خواستی جیابوونەوە و سەربەخۆیی، کە دژ بە هەموو پڕەنسیپێکی دیموکراسیی ڕاستەوخۆ دەسەڵاتداران پێش جەماوەر بانگەشەی بۆدەکەن! خواستێکی ڕاستەوخۆی دیموکراسییانەی خەڵک نییە.
جەماوەرێک کە لەسەر بچوکترین مافە سەرەتاییەکانی خۆی سەرکوت و تیرۆر و بەند بکرێت، بێکار و بێ نان و بێ موچە بکرێت، بێگومان خواستی جیابونەوە نابێتە خواستێکی هەنوکەیی ئەو جەماوەرە، بەڵکو

شەڕکردن لە سەنگەری بەدەستهێنانی مافی سەرەتاییەکانی ژیانیدا، دەخاتە پێش شەڕکردن لە سەنگەر جیابوونەوەیەکی نەتەوەیی بۆ چارەنووس. بۆ سەربەخۆییش سەرەتا هەوڵی جیابوونەوە لە چینە ستەمکارەکەی خۆی دەدات و دواتر هەر ئەو جەماوەرە مافی چارەنووسی خۆی بەدەستی خۆی دیاریدەکات و خۆی لە هەموو دەسەڵاتێکی ستەمکار دادەماڵێت.

ئێمە دووپاتی دەکەینەوە مەسەلەی جیابوونەوە و پێکەوەژیان لەگەڵ هەر نیشتیمان و نەتەوەیەکدا مافێکی سەرەتایی خەڵکە و بە هەموو شێوەیەک پشتیوانی لەم خەباتە دەکەین. بەڵام بە مەرجێک کە جەماوەر خۆیان خاوەنی ئەم ڕزگارییە بن و هەر خۆشیان لێی بەهرەمەند بن. لەکاتێکدا لە کوردستان، کە دەسەڵاتی بۆرژوا ناسیۆنالیستی کوردی، مۆنۆپۆڵی هەموو جومگەکانی دەسەڵات و ژیانی کۆمەڵانی خەڵکی کردووە و جەماوەر و خەڵک تەواو بێدەسەڵات لە ژیان و ئایندەی خۆی هێشتوەتەوە، ناکرێت چاوەڕوانی ئەوەشی لێبکرێت ڕیفراندۆمێک، کە ئەو چەشنە دەسەڵاتدارە و بانگەشەی بۆ بکات، گوزارشت لە خواستی ڕاستەقینەی خەڵک بکات، بەڵکو دەیانەوێت هەموو ئەو نەهامەتییانەی کە خۆیان بۆ خەڵکیان خوڵقاندوە، بیخەنە ئەستۆی پێکەوەژیانی خەڵکی کوردستان لەگەڵ نەتەوەکانی تر لە عێراقدا، بۆیە جیابوونەوەیان کردووە بەو بەهەشتە بەڵێنپێدراوەی زامنی ڕزگاربوونە لە نەهامەتییانە.

ئێمە لە ناوەندی لێکۆلینەوەی سۆسیالیستی – کوردستان، پشتیوان و هاوپشتی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانین لە هەر چوار پارچەی کوردستان بۆ دیاریکردنی چارەنووسی خۆیان تا سنووری جیابوونەوە و پێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆ. هاوکات خەڵکی کوردستان دەبێت ئەوە باش بزانن، کە پارچەپارچەکردن و داگیرکردن بەرهەمی سیاسەتی هێزە ئیمپریالیستەکانە و ئەو سیاسەتە تا ئێستاش بەردەوامیی هەیە، بۆیە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان هەم دەبێت هیچ خواست و مافێکی خۆی نەبەستێتەوە بە دەستی خێر و مەرحەمەتی زلهێزەکانی جیهانەوە، هەم باوەڕ بە چەواشەکاریی ئەم دەسەڵاتە نەکات کە گوایە بەدوای گڵۆپی سەوزی هێزگەلێکدا دەگەڕێت بۆ جیابوونەوە، کە لە ڕاستیدا پێکەوە لکاندن و دابەشکردنەکە لەسەر دەستی ئەوان ئەنجامدراوە. بۆیە خەبات بۆ ڕزگاری و ئازادیی کوردستان سەکوچکەی تێکۆشانە لەپێناو:

١-ڕزگاربوون لە هەر هێز و ئایدیۆلۆژیایەک لەناو نەتەوەکەی خۆیدا، واتە لەناو کوردستاندا، کە بەربەست لەبەردەم بەرزترین ئاستی ژیانی کۆمەڵانی خەڵکدا دابنێت و ستەم لە خەڵکی خۆی بکات

٢-ڕزگاربوون لەو دەسەڵاتدارانەی جڵەوی فەرمانڕەوایی ئەو و□تانەیان بەدەستەوەیە (تورکیا، ئێران، عێراق، سوریا) کە کوردستانی بەسەردا دابەشکراوە (بەبێ ئەوەی ئەم خاڵە ببێتە ناکۆکیی نەتەوەیی نێوان جەماوەری دوو نەتەوە، بەڵکو ئەمە خەباتە دژ بە دەسەڵاتدارانێک، کە بە ناوی نەتەوەیەکی دیکەوە ستەم لە خەڵکی کوردستان دەکەن)

٣- ڕزگاربوون لە هەژموونی ئیمپریالیزمی جیهانیی کە هەمیشە بەرژەوەندییەکانی خۆی لەم ناوچەیەدا بەدیدەهێنێت و لە ڕێگەی جەنگە بەربەرییەکانیانەوە بە شێوەیەکی دڕندانە خاک و زەوی و هەوا و ژینگەی ئەم ناوچەیە وێران دەکەن.

هەربۆیە لەم هەلومەرجەی ئەمڕۆ لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دەگوزەرێت، ئەم شێوەی ڕیفراندۆمە لە سایەی ئەم دەسەڵاتە لە کوردستانی باشوور بە چارەسەر نازانین و پێمان وایە کێشەکانی نێوان نەتەوە جیاوازەکان زەقتر دەکاتەوە و یەکێتی و یەکڕیزی نێوان کرێکاران تێکدەدات و داتەپینی باری گوزەرانی خەڵک زیاتر و دیموکراسی بەرتەسکتر و داپلۆسێن و دەسەڵاتی تاکڕەوی و دیکتاتۆری بەهێزتر دەکات. ئەمەش تەنها و تەنها بە قازانجی هێزە ئیمپریالیستەکان و بۆرژوازی ناوخۆیی و ناوچەکەیە. ئەمڕۆ لە سەردەمی جیهانگیریی سەرمایەداریدا، ڕێگەچارە بۆ ڕزگاربوون لە چەوساندنەوەی چینایەتی و نەتەوەیی و مەزهەبی و ڕەگەزی، بۆ ڕێگرتن لە وێرانبوونی ژینگە و تاڵانکردنی شارستانیەت و مێژوو و …هتد لە سەرتاسەری جیهاندا، وەهمی ناسیونالیزم و بازاڕی ئازاد و نیولیبرالیزم و دەسەڵاتی یۆتۆپیی ئایینی و مەزهەبیی نییە، بەڵکو پێکەوەژیانی ئازادانەی نەتەوەکان و بە دیهێنانی ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری کۆمەڵایەتییە.

ناوەندی لێکۆلینەوەی سۆسیالیستی – کوردستان

20/7/2017

هۆنراوەی (2 رۆژ لە ئەستەنبۆڵ) ئاستێکی ئاسۆیی بیرکردنەوەی شاعیر … ئاری محمد سابیر

شاعیروشیعر وەك (گوێز) توێکڵ و کاکڵ و پەلك و ناوکی یەکترن و تەواوکەری یەکترن, گەر شاعیر واتە پەلك و توێکڵ باش و بەهێز بێت شیعرەکە واتە ناوك و کاکڵەکەی باش و بەهێز دەبێت.شاعیروپەلك پارێزەری شیعروناوك و کاکلن, شیعر هەست و سروشە (الهام) و نەستیشە لای شاعیر کات وساتی نیە !

شیعر , گوتن و دەڕبڕین و نوسینێکە هی ئێستا جیاواز لە هی دواتر هی ئەمساڵ جیاواز لە هی پارساڵ, لێرەدا هونەری شیعر دێتە کایەوە کە (هونەر)هاتە کایەوە (بیرکردنەوە) دێتە کایەوە لای (شاعیروخوێنەر) بیرکردنەوەیەك لە ئاستی(ئاسۆیی و ستونی) بۆ شیعر(هۆنراوە) کەواتە شیعر بۆ (خود) نیە بۆ(گشتە).

پەلکێشمان دەکات بۆ رابردوو ئێستاو داهاتوو. بیرکردنەوەی (ئاسۆیی و ستوونی) لە (دەق) بوونی هەیە تا چە ند یەکیان زاڵە بەسەر (دەق) یانیشخوێنەر بەکامە ئاست دەڕوانێتە دەقەکە, ئەمەش جار هەیە دەقەکە بڕیاڕدەدات چونکە شاعیر خۆی (ئاسۆیانە) دەقەکەی بەرهەم هێناوە نەوەك شۆڕبوونەوەقوڵبوونەوەی (ستوونیانە) بۆ (دەق) .

هۆنراوەی (2 رۆژ لە ئەستەنبۆڵ) شاعیر (نەژاد عەزیز سورمێ) هەم لە بیرکردنەوەی شاعیر خۆی هەم لای خوێنەر

ئاستێکی بیرکردنەوەی (ئاسۆیی) شاعیرو تێگەیشتنێکی (ئاسۆیی) خوێنەر دەبینرێت, بەتایبەت گەر بەراوردی بە هۆنراوەکانیتری شاعیر بکەینەوە کەبیردنەوەیەکە زیاتر بەرەوە ئاستی (ستوونی) . هۆنراوەی (2 رۆژ لە ئەستەنبۆڵ) خوینەر ماندوو ناکات لە قوڵبوونەوەو شۆڕبوونەوەی ماناو مەغزاکان.

خوێنەر هەست بە تێگەیشتنێکی زوو ڕاستەوخۆ دەکات لە ئاست هۆنراوەکە باس و خواسی هۆنراوەکە. شاعیر نەیویستووە بە دوو (2) رۆژ ناشتوانرێت (ستوونیانە) بیربکاتەوە خوینەریش پێویستی بە بیرکردنەوەی (ستوونیانە) نیە بۆ ئەم هۆنراوەیە گەر پێشینەیەکی رۆشنبیری و مێژوویان هەبێت.

هەم شاعیر خۆی نەیویستووە (ستوونیانە) بە دوو رۆژ بۆ مەسەلەکان بچێت هەم خوێنەریش گەر (ستوونیانە) بۆ مەسەلەکان بچێت سەرئێشە دەیگرێت.

خاوەنی هێنراوەی (2رۆژ لە ئەستەنبۆڵ) وەکو (نالی و حاجی و پیرەمێرد) شاعیرە ئەمە درێژکراوەی ئەو مێژوەیە کەتاکو ئێستا رێشنبیرو شاعیرانمان هاوسۆزن بەرانبەر بە ئەستەنبۆڵ بەڵام شاعیری ئێستامان بێمنەت نەوەك وەك (نالی و حاجی وپیرەمێرد) بۆ گفتوگۆ بۆ شیکردنەوە ئەستەنبۆڵیان بە جێگاو حەوانەوەی خۆیان زانیوە , شاعیری ئێستامان دیالۆگ و گفتوگۆ دەکات بەرگریش دەکات لە مافی کەسانێك کە دەربەدەروو لێقەوماون لە شاری ئەستەنبۆڵ، ئەستەنبۆڵ هەرچەند وەك مافوورێکی ڕازاوەو گەش بەڵام بۆ گیان بۆ هەندێك کەس بە تایبەتی بۆ شاعیری (2رۆژ لە ئەستەنبۆل).

باروودۆخی (نالی وحاجی قادری کۆیی و پیرەمێرد) شێوەوجۆرێك بوو لە یاخی لە وڵاتی خۆیان کە (کوردستانە) بەرامبەر بە ناعەدالەتی سیاسی وکۆمەڵایەتی ئەو سەردەم بەڵام بە پێچەوانەوە شاعیری ئێستامان یاخیە لە ناعەدالەتی ئەستەنبۆڵ بەرامبەر ئەو کەسانەی ڕووی تێدەکەن و نیشتەجێن کە لە سەردەمی (نالی و حاجی و پیرەمێرد) نەبووەو هەستی پێنەکراوە.

شاعیری ئێستامان خۆی بە داکۆکیکارو بە لێقەوماو نازانێت بە دوو رۆژ هەڵوێستی خۆی پەخشکردووە واتە شاعیری ئێستامان ئەو گرێیە شل و نەرمدەکاتەوە گرێی ئاوارەیی و غەریبی کە هەبووە لە سەردەمانی پێشوو چونکە شاعیری ئێستامان دوو رۆژ لە ئەستەنبوڵە و وڵاتی خۆی هەیە لێی ڕازیە پێچەوانەی (نالی و حاجی و پیرەمیرد). گەر بیرکردنەوەیەکی (ئاسۆیانە) بۆ هێنراوەی

(2رۆژ لە ئە ستەنبۆڵ) بکەین دەبینین شاعیر بە دوو رۆژ ئەوە هەستەی لا دروستبووە ئەی گەر چەندین رۆژ بمێنێتەوە واتە دەزانێت دوو سەد ساڵیش بێت (ئەستەنبۆڵ) قبوڵی من ناکات هەر رۆژێك بێت دادگایمان دەکات چونکە ئەستەنبۆڵ ئەو ئەستەنبۆڵەی زەمانی (نالی و حاجی و پیرەمێرد) نیە ! ئەستەنبۆڵ هی هەمووان نیە و تەنیا بۆ چەند رۆژێك و بۆ گەشت لەسەر ئەم مافوورە ڕازاوەو گەشە پاڵکەوە و هەرچەندە ئێقرەو حەوانەوەشت نیە.